

[Ministeren for skatter og afgifter]

Det samme gælder, når selskabet udlodder beløb, der er beskattet i selskabet før godtgørelsesordningens ikrafttræden. Til brug ved påligning og beregning af udligningsskat er det pålagt selskaberne at føre en såkaldt udlodningskonto. I forbindelse med ansættelsen af selskabernes skattepligtige indkomst skal skattemyndighederne foretage en ansættelse af saldoen på udlodningskontoen.

Bestemmelserne om udligningsskat og udlodningskonto er temmelig komplicerede og medfører et betydeligt arbejde for selskaberne og for skattemyndighederne. Da der endvidere ikke påregnes noget væsentligt skattemæssigt provenu af udligningsskatten, har regeringen fundet det rimeligt at ophæve bestemmelserne herom. Ophævelsen har efter forslaget virkning fra og med skatteåret 1981-82, det vil sige selskabernes indkomstår 1980.

Den gældende regel i selskabsskatteovens § 8, stk. 2, begrænser visse selskabers adgang til at fremføre underskud til efterfølgende indkomstår. Et moderselskab, der ejer mindst 25 pct. af aktiekapitalen i et datterselskab, kan kun fremføre underskud i det omfang, underskuddet overstiger udbyttet fra datterselskabet. Dette hænger sammen med, at det nævnte aktieudbytte er skattefrit for moderselskabet. Reglen i § 8, stk. 2, er således udtryk for en vis indskrænkning i denne skattefrihed. Under hensyn hertil har regeringen fundet det rimeligt at ophæve bestemmelsen i § 8, stk. 2. Også denne ophævelse skal efter forslaget have virkning fra og med skatteåret 1981-82.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget til folketingets hurtige og velvillige behandling.

Ingerlise Koefoed (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne skal jeg herved tillade mig at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om særligt statstilskud til oprettelse af lokale lydavisere for blinde og svagtseende.

(Beslutningsforslag nr. B 28).

Jeg henviser i øvrigt til forslagens tekst og bemærkninger og anmoder om tingets velvillige behandling af forslaget.

Bertel Haarder (V):

Som ordfører for forslagsstillerne skal jeg herved tillade mig at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om budgetteringsrammer til nedbringelse af statens udgifter med mindst 11 pct. senest i 1984.

(Beslutningsforslag nr. B 29).

Jeg henviser i øvrigt til forslagens tekst og de ledsagende bemærkninger.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Forespørgsel til energiministeren:

Forespørgsel af Wilhelm (VS) m. fl.:

»Hvad kan ministeren oplyse om fordelene og de eventuelle ulemper ved ekspropriation af energiressourcerne i den danske undergrund?«

(Forespørgsel nr. 1. Anmeldt 8/10 80. Fremme af forespørgslen vedtaget 10/10 80).

Forhandling

Formanden:

Jeg skal allerede nu til medlemmernes orientering gøre opmærksom på, at det er tanken at holde pause fra kl. ca. 12.30 til kl. ca. 14, og som det er meddelt på forhånd, vil eventuelle afstemninger blive udsat til mødet på tirsdag.

Jeg kan sige i samme sammenhæng, da vi har mange forespørgsler i den kommende tid, at det er den eneste gang, der vil finde udsættelse sted af afstemninger. Alle øvrige afstemninger vil blive foretaget ved afslutningen af debatterne i de 2-3 uger, det varer at afvikle forespørgslerne.

Wilhelm (VS):

Op jeg kan straks meddele, at vi ikke lægger op til nogen afstemning.

Vi har med en forespørgsel, der beder ministeren oplyse om fordelene og de eventuelle ulemper ved en ekspropriation af energiressourcerne i den danske undergrund, givet regeringen lejlighed til at give folketinget den orientering om sit forhandlingsudspil over for A. P. Møller og om forhandlingernes hidtidige forløb, som regeringen hidtil har forsømt. Regeringen får desuden lejlighed til at styrke sin forhandlingsposition over for A. P. Møller ved at få markeret politisk rygdækning for indgreb over for bevillingshaveren

[Wilhelm]

til og med inddragelse af bevillingen. Det må formodes, at regeringen benytter en sådan lejlighed, hvis den for alvor ønsker at gøre noget ved koncessionsforholdet.

Først og fremmest skal forespørgslen imidlertid sikre, at ekspropriationsmuligheden bliver diskuteret seriøst. Vi har direkte lagt op til, at regeringen også kan anføre eventuelle ulemper ved inddragelse af bevillingen. Til gengæld må det fordres, at regeringen på nogenlunde lødig vis redegør for både fordele og sådanne eventuelle ulemper. Det er underlødigt og uden nogen form for argumentation, når man, som statsministeren gjorde det over for en ekspropriationsbejstret socialdemokratisk kongres, bare erklærer, at det er urealistisk. Og det er underlødigt uden mindste form for argumentation at true folk med påstande om kolossale erstatningsbeløb, når denne påstand imødegås af juridiske eksperter, og når den i øvrigt modsiges af regeringens egen påstand om en suveræn beskatningsret.

Det skal understreges, at når forespørgslen taler om fordele og ulemper, omfatter det ikke kun de økonomiske eller statsfinansielle virkninger, men også virkningerne for bl. a. forsyningssikkerheden, miljø- og ressourcebeskyttelsen, beskæftigelsen og betalingsbalancen. Det er således en opsigtsvækkende kendsgerning, at de foreløbig kendte og erkendte energimængder i den danske Nordsø-sokkel, som har en markedsværdi i 1980-priser på omkring 300 mia kr., med de nuværende koncessionsforhold praktisk taget ikke vil spare landet én krone i valuta, medmindre det passer DUC-selskaberne at betale selskabsskat og at investere deres overskud her i landet.

Endnu væsentligere er det, at eneretsbevillingen gør det umuligt at indplacere vore egne energiresourcer i en langsigtet energipolitik, og at dette problem ikke kan klares ved økonomiske indgreb alene. Det klares heller ikke, selv om der opnås en oliekontrakt med DUC, for så længe et kommercielt selskab har en eneretsbevilling, der udløber år 2012, vil det selvfølgelig være motiveret for så vidt muligt at tømme den danske undergrund inden da, dvs. i en takt, som slet ikke svarer til vort eget behov, og som gør det umuligt at bygge en langsigtet energipolitik på vore egne energiresourcer. Dette problem klares ikke ved olie- og gaskontrakter,

ved delvise arealafståelser eller ved opfindsomme særskatter; det klares kun ved tilbagekaldelse af bevillingen.

Det vil være en katastrofe, som vil overstige alle tidligere begåede dumheder både i 1962, i 1971, i 1976 og i 1979, hvis regeringen nu indgår en olieaftale, der i princip svarer til den tidligere gasaftale, og derved reelt forhindrer det dybtgående indgreb, som der i dag er dækning for i befolkningen.

Energiministeren (Poul Nielson):

I statsministerens åbningstale i folketinget blev der anført følgende:

»Regeringen har i det sidste halve års tid ført forhandlinger med bevillingshaverne i DUC. Forholdene har især i de senere år ændret sig så meget i henhold til det eksisterende aftalegrundlag, at hensynet til samfundet kræver en ændring af betingelserne. Flere selskaber skal kunne deltage i efterforskningen og nyttiggørelsen af vore ressourcer ... på grundlag af et moderne koncessionssystem, sådan som vi kender det i vore nabolande omkring Nordsøen. Vor forsyningsmæssige og økonomiske situation kræver, at samfundets interesse på dette område imødekommes.

Forhandlingerne ... sigter også mod at skabe baggrund for en lovgivning om anlæggelsen af en statslig olierørledning fra felterne i Nordsøen.«

Selv om disse forhandlinger stadig pågår og det derfor ikke fra regeringens side skønnes rimeligt at orientere i detaljer om forhandlingerne, kan det oplyses, at forhandlingerne drejer sig om en øgning af efterforskningen og indvindingen af olie og gas på dansk område, herunder ved at der sker en fremskyndelse af den takt, hvori bevillingshaverne opgiver deres eneret til områder, der ikke udnyttes, eller hvorfra der ikke er planlagt indvinding. Endvidere forhandles der om anlæg af en olierørledning og om køberet for staten til en del af den olie, der produceres af A. P. Møller-selskaberne og Shell, Chevron og Texaco på dansk område.

Med en tilstrækkelig arealtilbagelevering vil der på grundlag af et tidssvarende koncessionssystem kunne gives flere selskaber adgang til at deltage i efterforskningen af vore ressourcer end under de gældende aftaler med bevillingshaverne. Regeringen vil

[Energiministeren]

med henblik herpå fremsætte et forslag til revision af undergrundsloven i indeværende samling. En direkte og altdækkende ekspropriation af energiresourcerne i den danske undergrund er således et skridt, der ikke er inddraget i de aktuelle forhandlinger med bevillingshaverne. Bevillingshavernes ret er en eret til at efterforske og indvinde disse ressourcer, og det, vi nu drøfter, er følgelig udstrækningen geografisk og tidsmæssigt af denne eret. Det er kravet om arealtilbagegivelse, som i særlig grad er genstand for forhandlingerne.

Det vil efter min opfattelse ikke tjene noget praktisk formål i den øjeblikkelige situation at indlade sig i en teoretisk diskussion om eventuelle fordele og ulemper ved en altdækkende ekspropriation af enerettighederne i henhold til bevillingen af 8. juli 1962 med senere ændringer.

Efter regeringens opfattelse udgør de vilkår, som bevillingshaverne og deres partnere Shell, Chevron og Texaco arbejder efter, en hindring for, at vi på dansk område får den fornødne og mulige efterforsknings- og indvindingsindsats, set i forhold til det aktivitetsniveau, det danske samfund har behov for. Disse utidssvarende vilkår lader sig, forudsat at der hos bevillingshaverne er en tilstrækkelig erkendelse af nødvendigheden af ændringer, ændre ved forhandling, uden at selskabernes igangværende og planlagte indsats berøres heraf.

I denne forbindelse finder jeg det på baggrund af tilkendegivelser herom fra A. P. Møller nødvendigt at oplyse, at de igangværende forhandlinger ikke på nogen måde rejser spørgsmål i forhold til de afholdte, igangværende eller fastlagte investeringer i Dansk Undergrunds Consortium, idet regeringens centrale krav om en hurtig arealtilbagelevering alene berører de arealer, hvor bevillingshaverne ikke er i gang med konkrete aktiviteter.

Det danske samfund har ikke i den situation, vi energimæssigt og økonomisk befinder os i, råd til, at der ligger områder hen, som ellers kunne danne grundlag for en efterforsknings- og indvindingsaktivitet i overensstemmelse med samfundets fundamentale interesser på dette felt. Dette gælder naturligvis ikke mindst i sydvestområdet, der påkalder sig størst geologisk interesse.

Regeringens oplæg til arealtilbageleveringer dækker derfor bredt over hele det danske sokkelområde og undtager ikke sydvestområdet, bortset fra, som anført, de felter, hvor DUC har konkrete aktiviteter i gang på de tidspunkter, hvor arealer skal tilbageleveres.

Ved at modernisere grundlaget for Dansk Undergrunds Consortiums virke og ved at anlægge en statslig rørledning til at transportere olien ind til Jyllands vestkyst vil man kunne tilgodese de afgørende hensyn til forsynings sikkerheden og betalingsbalancen, som Danmarks vanskelige økonomiske stilling byder at der tages. Samtidig kan vi, ved at det danske samfund gennem sit eget olie-selskab får køberet til en væsentlig del af den ilandførte olie, sikre en for samfundet fastere og forsyningsmæssigt mere betryggende organisering af anvendelsen af vore egne ressourcer.

Regeringen vægrer sig ved at tro, at de selskaber, der virker i Dansk Undergrunds Consortium, ikke forstår dette samlede oplægs nødvendighed. Regeringen satser derfor fortsat på at nå en forhandlingsløsning, selv om jeg må erkende, at det ikke ser særlig nemt ud. Skal det lykkes, er det nødvendigt, at bevillingshaverne erkender den alvor, der ligger bag regeringens forhandlingsoplæg.

Jeg skal afslutningsvis meddele, at det næste møde med bevillingshaverne er aftalt til den 31. oktober. Regeringen vil på denne baggrund ikke på nærværende tidspunkt fremkomme med tilkendegivelser i sagen, der kan tages som udtryk for, at vi har draget definitive konklusioner omkring forhandlingsforløbet.

Derimod vil regeringen naturligvis fremkomme med en detaljeret redegørelse til folketinget, når forhandlingerne på den ene eller den anden måde er ført til ende.

Wilhelm (VS):

Det er lidt svært at takke ministeren for hans besvarelse, eftersom han rent faktisk ikke kom ind på det, der er spurgt om, nemlig hvad han kan oplyse om fordele og eventuelle ulemper ved ekspropriation, men afviser det som en rent akademisk problemstilling, som man ikke ønsker at beskæftige sig med.

Vi mener, at tiden er inde til ganske fundamentale ændringer af koncessionsforholde-

[Wilhelm]

ne, og jeg skal derfor starte med kort at gennemgå den hidtidige historie.

De rettigheder til Danmarks undergrund, som vi her drøfter, fik A. P. Møller som bekendt i 1962 en 50 års koncession på. Staten gav A. P. Møller en koncession, som fra statens synspunkt var ringere end de tidligere koncessioner for dansk område og ringere, end de vilkår, som den anden ansøger ville acceptere.

I 1971, hvor der var mulighed for at lade rettighederne gå tilbage efter den 10 års efterforskningsperiode, forspildte venstre, konservative og radikale under VKR-regeringen denne mulighed ved en betingelsesløs og umotiveret forlængelse, som oven i købet havde kupagtig karakter. Tilsagnet blev nemlig givet efter, at valg var udskrevet, dvs. mens VKR faktisk var et forretningsministerium, som sædvanligvis kun udfører de løbende forretninger, men ikke træffer egentlige politiske beslutninger.

Den socialdemokratiske opposition protesterede som rasende dengang, men da den efter valget selv var regering, var det den, der faktisk underskrev forlængelsen.

Ved efterforskningsperiodens udløb i 1974 fik staten alle mulige betingelser for at rette op på situationen. Tilsynet med DUC, handelsministeriets jurister, justitsministeriets jurister og kammeradvokaten nåede en efter en alle sammen frem til, at A. P. Møller havde misligholdt koncessionen for så vidt angik naturgassen, og at rettighederne til gassen derfor kunne tilbagekaldes uden videre.

Hvad blev resultatet? Efter lange forhandlinger, som i mange henseender svarer til dem, der løber nu, gav staten i juni 1976 gasrettighederne tilbage til A. P. Møller så at sige betingelsesløst. Ansvaret var den socialdemokratiske mindretalsregerings, men den havde klar rygdækning i undergrundsudvalgets store flertal bestående af venstre, konservative, fremskridtspartiet, radikale, CD og kristelige.

Enhver af de fordele, som den daværende ansvarlige minister, hr. Erling Jensen, roste sig af, er i dag dementeret af den socialdemokratiske regering selv, så jeg skal end ikke bruge tid på at konfrontere regeringen og dens støttepartier med de glansbilleder, den forsøgte at markedsføre i 1976.

2 år efter underskrev man en købekontrakt for den del af gassen i de 4 felter, som A. P.

Møller havde hævdet var værdiløse. Nu skal skatteyderne og forbrugerne betale ca. 60 mia kr. for bare en del af denne værdiløshed.

Der er opstået en klart uholdbar situation, og det er selvfølgelig også det, der har ført til, at der måtte genforhandles.

Med klart sigte på denne forespørgselsdebat offentliggjorde A. P. Møller mindre end 2 døgn, før vi skulle starte her, sine såkaldte tilbud. Regeringen har endnu en gang ladet sig trække rundt ved næsen af koncernen. Gennem 10 måneder har regeringen afvist enhver opfordring til at styrke sin forhandlingsposition ved at manifestere politisk rygdækning bag en fundamental ændring af koncessionsvilkårene. Den har afvist at give oplysning om sit forhandlingsudspil, og den har nægtet at nedsætte det undergrundsudvalg, som den efter loven er pligtig at rådføre sig med forud for enhver ændring af bevillingen eller de dertil knyttede aftaler. Dens begrundelser har været, at forhandlingerne skulle foregå fortroligt, og at parterne havde lovet hinanden tavshed udadtil – med det resultat, at A. P. Møller vælger tid og våben og bryder tavsheden på det for koncernen mest belejlige tidspunkt.

Vi bebrejder ikke A. P. Møller dette. Vi har i øvrigt aldrig bebrejdet A. P. Møller noget som helst. Det ville være lige så meningsløst som at bebrejde en haj, at den er en haj.

A. P. Møller er en privatkapitalistisk geschæft og opfører sig som sådan. Den gør det dygtigt, den kender hele registeret; trusler og anglen efter medlidenhed, tavshed, når det passer, og åbenhed, når det passer, jura og simpel uvederhæftighed, afgående højesteretspræsidenter og afgående efterretningsbandechefer...

Formanden:

Jeg må påtåle udtrykket »simpel uvederhæftighed«.

Wilhelm (VS):

Jeg ved ikke, hvad vi så skal kalde det. Det, man lagde frem i 1976, var noget, som jeg ikke kender anden betegnelse for.

Det er ikke andet, end hvad man kan vente af et privatkapitalistisk foretagende, når det tages i betragtning, hvilke kolossale interesser der her står på spil. Hvem der skal bebrejdes, er regeringen og lobbyistpartierne,

[Wilhelm]

fordi de fortsat, på trods af alle lærestregerne, lader, som om hajen er en dresseret sølve.

A. P. Møller har fremsat 3 såkaldte tilbud. Man vil afstå arealer, man vil bekoste en olierørledning, og man vil garantere leverancer svarende til 75 pct. af den indvundne danske olie.

Arealafståelsen er værdiløs. »Tilbuddet« om olierørledning er værre end intet. Arealafståelsen er værdiløs, fordi A. P. Møller suverænt skal bestemme, hvilke arealer man vil afstå, og fordi alle fund udtrykkelig er undtaget. Den eneste effekt af dette »tilbud« er, at der måske vil blive en lidt større efterforskningsaktivitet end ellers i sidste halvdel af 1980'erne.

Olierørledningen tilbydes for at forhindre staten i at gøre indhug i DUCs kæmpefortjeneste gennem en transportafgift til en statslig olierørledning, og leveringsgarantien er udformet således, at de olieprodukter, som DUC-parterne Shell, Texaco og Chevron i forvejen importerer fra andet oprindelsesland til deres distributionssystemer i Danmark, kan regnes med til opfyldelsen af denne såkaldte garanti. Den er altså reelt hul.

Det eneste bemærkelsesværdige ved A. P. Møllers »tilbud« er, at det endnu en gang er lykkedes at få en række partier – venstre, de konservative, fremskridtspartiet, CD og kristelige – til at blotte deres uvidenhed og deres manglende dømmekraft og optræde som lobbyister for A. P. Møller. Men de har da heller aldrig nogen sinde røbet det mindste kendskab til eller den mindste interesse for disse forhold eller for koncessionsvilkår i andre lande. De har tværtimod ved enhver given lejlighed demonstreret deres inkompetence.

Regeringen har som sagt aldrig ville styrke sin forhandlingsposition ved at tale åbent om sit udspil og manifestere politisk opbakning bag det. Regeringens fremgangsmåde har været politisk tåbelig, hvis man stræbte efter det bedst mulige resultat, men fremgangsmåden er fuldstændig logisk og hensigtsmæssig, hvis man stræber efter et resultat, der var mindre end det, der kan fås politisk, for slet ikke at tale om opinionsmæssig dækning for.

Mens A. P. Møller har brudt tavshedsaftalen, insisterer regeringen og ministeren her i dag på at holde den for sit vedkommende. Vi må stadig ikke kende regeringens udspil, og

det er der vel nok en grund til. Skal vi dømme efter det, der har været fremme i pressen, og som ministeren sådan delvis bekræftede her i dag, er grunden ganske enkelt den, at udspillet er for usselt, og at regeringen for enhver pris vil undgå, at offentligheden får tid til en kritisk gennemgang. Man skal ligesom tidligere stilles over for et fait accompli, hvor regeringen kan benytte sit meningsmonopol til at fremstille resultatet som en strålende sejr, ligesom man gjorde med det 1976-resultat, som alle i dag kan se var en betingelsesløs kapitulation.

Forlydenderne vil vide, at statens udspil er 4 krav: forkøbsret, statslig olierørledning, hurtigere afståelse af arealerne samt intensiveret efterforskning. Ret beset er det kun to krav, eftersom ingen kan forhindre staten i at bygge en olierørledning, men den er meningsløs uden forkøbsret, og eftersom arealafståelsen er lige præcis den mekanisme, som skal sikre den hurtigere efterforskning. Reelt er der altså to krav: forkøbsret og arealafståelse.

Ligesom i 1976 ser det ud til, at statens udspil er helt uden økonomiske krav, men i modsætning til 1976 er det nu regeringens hensigt – og det ved alle – efter at aftalen er indgået, at benytte særskatter og/eller transportafgifter til at inddrage en større eller mindre del af DUCs fortjeneste. Alle ved det. Det er så lusket og så uanstændig en fremgangsmåde, at jeg helt alvorligt ikke kan forestille mig andre end socialdemokrater og måske radikale, som ville basere deres politik på sådan en fremgangsmåde, og det er da selvindlysende, at den ikke er egnet til at føre til et forhandlingsresultat.

Men hvad så med et diktat da, altså en gennemførelse af regeringsudspillet ved et lovindgreb? Jeg mener, at det er ganske utilfredsstillende, endda på alle planer. Det vil være utilfredsstillende i forhold til A. P. Møller og DUC af samme, præcis samme grunde, som jeg nævnte før, med det, man har i baghånden, og det vil være helt utilfredsstillende set i forhold til de to fundamentale krav, der må stilles. For det første: den danske befolkning skal ikke affinde sig med en økonomisk udbytning gennem sine egne energiråstoffer. Og for det andet: vore egne energiressourcer skal kunne indarbejdes optimalt i en langsigtet dansk energiplanlægning.

[Wilhelm]

En aftale eller et diktat svarende til regeringens udspil vil i løbet af kort tid vise sig præcis som 1976-aftalen ikke at løse problemerne. Den vil give anledning til nye genforhandlinger eller nye diktater, f. eks. på det økonomiske område, som allerede nævnt, med voldgiftssager, med retssager, med tovtrækkeri og obstruktion til resultat, ligesom vi hidtil har set. Og ikke kun på det økonomiske område. Lad os som eksempel tage regeringsudspillet bestemmelser om arealafståelser. Det skal ikke omfatte de områder, hvor der er gjort fund inden afståelsestidspunktet. Hvad vil det føre til? For det første vil det føre til en kortvarig hektisk efterforskning med tilsidesættelse af alle sikkerhedsbestemmelser.

For det andet: hvem skal afgøre, om der er gjort fund? Hvad skal forhindre DUC i at hævde, at man har gjort fund så at sige overalt? Erfaringerne fra 1971 og fra 1976 viser, at DUC er parat til at hævde hvad som helst, og at de kan købe juridisk ekspertise, der støtter hvad som helst, specielt endda i disse spørgsmål, om der er gjort fund eller der ikke er gjort fund, og om tingene er noget værd. Regeringens skrivebordsudspil løser ikke noget som helst. Der vil blive et kaos af retssager om, hvorvidt dette og hint nu er et fund eller ikke er et fund. Det vil trække ud i år eller i årtier, og det vil sandsynligvis undervejs fremprovokere nye lovindgreb.

Ministeren undlod som sagt at svare på selve forespørgslen om fordele og ulemper ved ekspropriation, det vil sige ved tilbagekaldelse af eneretsbevillingen. Det beklager jeg meget. Da vi havde ordret den samme forespørgsel til besvarelse for 2½ år siden, blev den også fuldstændig ignoreret af regeringen. Det er, som om socialdemokratiet for enhver pris vil undgå at diskutere disse ting, mens regeringsmedlemmer ikke i øvrigt viger tilbage for at fremsætte udokumenterede og tåbelige og akademiske påstande om kolossale erstatningsbeløb, når det stadig voksende folkekrav om ekspropriation skal slås ned.

I VS er vi ikke vilde med nationaliseringer og ekspropriationer i en bred skala. Faktisk har vi forholdt os yderst skeptiske til de nationaliseringsforslag, der fra forskellig side har været fremme her under krisen: B & W, Kastrup Glasværk, Stålvalseværket, Silkeborg Papirfabrikker, og hvad der ellers har været.

Hvad energiresourcerne angår, er det da også en anden målsætning, der driver os. Det er som sagt for det første, at vore egne energiresourcer bør være til rådighed for en langsigtet energiplanlægning, og for det andet, at den danske befolkning ikke skal udnyttes økonomisk af multinationale selskaber gennem sin egen olie- og naturgas.

Alene fordi skiftende regeringer har udstedt og forlænget nogle helt tåbelige eneretsbevillinger, er det nødvendigt på dette område at tilbagekalde bevillingen, det vil sige ekspropriere. Uden tilbagekaldelse kan de omtalte målsætninger ikke nås. Den økonomiske målsætning kan teoretisk, men også kun teoretisk, nås gennem beskatning og afgifter, men den langt væsentligere energipolitiske målsætning kan ikke nås. Så længe der eksisterer en eneretsbevilling, der udløber år 2012, vil bevillingshaveren selvfølgelig gøre alt for at tømme den danske undergrund inden da, hvilket ikke er i overensstemmelse med langsigtede danske energiplanlægningsinteresser.

Vi ser ikke anden virkelig løsning end tilbagekaldelse af eneretsbevillingen. Det giver mulighed for at varetage de økonomiske interesser, de forsyningsmæssige interesser, de energiplanlægningsmæssige interesser, de beskæftigelsesmæssige interesser, de valutarske interesser, de ressourcebeskyttelsesmæssige interesser, de miljømæssige interesser osv.

Ministeren er ligesom for 2½ år siden blevet opfordret til at redegøre for de eventuelle ulemper ved ekspropriation. Vi har ikke hørt ét ord, og det taler for sig selv. Alligevel vil jeg gerne kommentere den indvending, som vi ved bliver brugt til at tryne socialdemokrater ude omkring med, når de forlanger det samme som vi, men som formentlig også vil dukke op i debatten her i dag: den kolossale ekspropriationserstatning, som staten skal udrede. Det er det rene vrøvl.

For det første er det mere end tvivlsomt, om en tidsbegrænset og betinget bevilling overhovedet falder ind under grundlovens ekspropriationsbestemmelse, som taler om »ejendom«. Men selv om den gør det, hvad skal der så lægges i begrebet »fuld erstatning«? Det er ikke spor givet, at det omfatter forventet fortjeneste. Her er juristerne faktisk uenige. Men selv om det gør det, hvad er så den forventede fortjeneste, når SV-regeringen i forbindelse med gaskontrakten for kun 1½

[Wilhelm]

år siden påberåbte sig en skatteklausul, hvor efter det var muligt ikke bare at beskatte, men fuldstændig inddrage enhver fortjeneste på både olien og gassen, som udsprang af realprisstigninger på olieprodukter? SV, og det vil sige socialdemokratiet og venstre i det mindste, kan i hvert fald ikke påberåbe sig deres skatteklausul fra 1979 og samtidig forskrække folk med kolossale ekspropriationserstatninger.

Som sagt beklager jeg, at ministeren ikke gik ind på at besvare forespørgslen, og jeg vil gerne gentage spørgsmålet: hvad er det egentlig, der afholder regeringen fra at overveje ekspropriationsmuligheden? Hvad er det egentlig, der afholder socialdemokratiet og regeringen fra at diskutere den mulighed seriøst? Jeg vil håbe, at andre går ind i den debat, vi har opfordret til.

Preben Steen Nielsen (S):

Ja, hr. Wilhelm snakkede om søløver og hajer. Det, der kunne afholde fra at gå ind i debatten, var et ønske om – for at blive i sproget – ikke at komme i dødens gab.

Som ministeren har understreget, befinder vi os jo i en situation, hvor der forhandles mellem DUC og regeringen om de fremtidige vilkår for efterforskning og udvinding af vore energiresourcer i den danske undergrund. Derfor finder socialdemokratiet det ikke nødvendigt på nuværende tidspunkt at gå ind i konkrete ekspropriationsovervejelser. Vi finder, at spørgsmålet om ekspropriation er afhængigt af, om man når frem til et forhandlingsresultat, og om dette resultat i givet fald er acceptabelt for det danske samfund.

Det afgørende moment er her, at der, siden koncessionsvilkårene blev aftalt, er sket afgørende ændringer i den danske energiforsyningssituation og i dennes indvirkning på samfundsøkonomien. Det er således et væsentligt, måske afgørende fundament for løsningen af det danske betalingsbalanceproblem, at der i forhold til den danske undergrund sikres koncessionsvilkår svarende til dem, der er gældende eksempelvis i de omkringliggende lande. Derfor er det for socialdemokratiet vigtigt, at samfundsinteresserne med hensyn til tempoet i efterforskning og udvinding varetages. Det er ligeledes nødvendigt, at olien kan ilandføres via en rørled-

ning ud fra samfundets interesser og ikke ud fra en koncessionshavers.

A. P. Møller har offentliggjort de tilbud, de for nærværende har givet regeringen. Tilbuddene ser venlige ud, men også venligere end det reelle indhold i forhold til samfundets energipolitiske mål.

Man vil for det første hurtigere afgive arealer til samfundet. Der er nok tale om store områder arealmæssigt, men om ganske små områder i forhold til deres energipolitiske betydning. Vi kan ikke acceptere, at der henligger arealer, der ikke efterforskes effektivt, og vi kan ikke acceptere, at man alene vil aflevere arealer, der stort set kun er velegnet til at drive fiskeri i.

For det andet tilbyder man selv helt eller delvis at anlægge og finansiere en olierørledning, men dette hjælper jo ikke på det fundamentale ønske om at varetage samfundets interesser og sikre, at den danske Nordsøolie kommer i danske haner. Det er derfor det danske samfund, der må have rådighed og dispositionsret over forsyningsvejene. Det samme synspunkt må også gøre sig gældende med hensyn til kravet om en køberet til en væsentlig del af olien fra den danske undergrund.

For det tredje antyder A. P. Møller, at man fra samfundets side vanskeliggør de fortsatte investeringer i produktionsfelterne. Dette er en vildledning og en grov forenkling af virkelighedens verden, og baggrunden for denne forenkling må ses som en rent politisk pression. Der er ikke tale om, at man anfægter koncessionshavernes rettigheder og rimelige fortjenstmuligheder i de områder, hvor de er i gang. Det er vort håb, at DUC i de fortsatte forhandlinger vil erkende, at den moderne koncessionslovgivning, som vi i øvrigt ønsker gennemført, også kommer til at gælde for den nuværende koncessionshaver. A. P. Møller må forstå, at der ikke kan være en himmelvid afstand mellem befolkningens afgørende interesser og A. P. Møllers mere interne virksomhedsmæssige og økonomiske overvejelser.

Når de igangværende forhandlinger er tilendebragt, betragter vi det som givet, at resultatet vil blive forelagt folketinget og danne baggrund for en videre energipolitisk debat.

Arne Christiansen (V):

[Arne Christiansen]

Jeg ved ikke, hvad VS havde ventet af denne forespørgselsdebat her i dag ud over at få lejlighed til at demonstrere egen selvglad kompetence. På forhånd var det jo givet, at regeringen ikke ville nationalisere. Det vidste vi bl. a. fra statsministerens udtalelser på den socialdemokratiske kongres. På den anden side havde vi og har vi stemningen og en vedtagelse fra samme kongres om et statsligt engagement i energisektoren, herunder Nordsøolien, så hensigten skal såmænd nok være god nok. Det er kun den politiske opbakning og de nødvendige økonomiske midler, der mangler, og som bremser regeringens mere ideologiske hensigter.

For at der ikke skal være nogen tvivl om venstres opfattelse af denne sag, kan jeg sige, at vi er af den opfattelse, at staten ikke kan løbe fra indgåede aftaler. Jeg vil også gerne minde om de omstændigheder, hvorunder eneretsbevillingen i sin tid blev givet af en socialdemokratisk regering. Men lad mig så føje til, at havde det været i dag, så ville eneretsbevillingen nok havde set anderledes ud.

Erkendelsen af udviklingen afspejler sig også i aftalen mellem bevillingshaveren og handelsministeren af 15. juli 1976, en aftale, der som allerede antydet én gang her i dag jo blev hilst med tilfredshed af den daværende handels- og energiminister. Samme erkendelse af udviklingen læser jeg i det netop offentliggjorte udspil for DUC med øjeblikkelig afgivelse af arealer, der er fire gange større end forpligtelsen i januar næste år, tilbud om en olierørledning og garanti for leverance af 75 pct. af produktionen, stigende til 100 pct.

Jeg finder, det er fornuftigt, at DUC har offentliggjort sine tilbud efter de mytedannelser, der med forskellige kilder har fundet sted nu gennem flere måneder. Jeg synes også, det siger lidt om klimaet omkring denne debat, at den ene part enten må skrive læserbreve eller avertere helsides for at få sine synspunkter frem i givne organer, endda organer, der engang kaldte sig organer for den højeste oplysning.

Vi kender jo ikke officielt energiministerens udspil, selv om der var antydninger i redegørelsen her i dag, men hvis det er 50 pct. nu og 50 pct. om 5 år, så er det efter venstres opfattelse et udspil, som hverken er anstændigt eller realistisk. Hvis vi skulle give energiministeren et godt råd – og jeg forstår, ministeren brugte udtrykket, at man ønsker

tilstrækkelige arealer tilbagegivet i et hurtigere tempo – så vil jeg foreslå, at man lytter til, hvad vi siger her. Det gør han vel næppe, men at han i hvert fald forhandler ud fra DUCs tilbud, hvor punkt 1 og 2 må være umiddelbart acceptable.

Spørgsmålet om en olierørledning har venstre på et tidligere tidspunkt ønsket nærmere og mere alsidigt belyst. Det var der måske grund til, efter at DUC har vist interesse for et sådant projekt, enten helt finansieret af DUC eller under en eller anden form i samarbejde med staten. Jeg siger ikke dermed, at vi har bundet os til et eventuelt projekt, men vi vil følge det med interesse.

Under alle omstændigheder vil vi nøje følge regeringens bevægelighed i de forhandlinger, som jo ikke er afbrudt. Vi vil her som på andre områder være på vagt over for, at regeringen ikke benytter givne situationer til direkte eller indirekte at gennemføre socialisering af energisektoren. Regeringens handlinger på dette område, som vi i dag diskuterer, lader ikke tvivl om, at det ikke alene er forsyningssikkerheden, men også socialiseringslysten, der ligger til grund for de senere måneders mange forskellige tilkendegivelser, og vel dermed også det udgangspunkt, man har for sine forhandlinger.

Energiministeren sagde – hvis jeg fik noteret det rigtigt ned – at han ikke i dag ville drage definitive konklusioner med hensyn til, hvordan disse forhandlinger skulle ende. Men jeg vil gerne spørge ministeren: under forudsætning af, at man under den ene eller den anden form får syvogtredive komma en eller anden procent af blokkene tilbage eller man får mere eller mindre, hvordan vil man så udnytte dem? I hvilket tempo vil man udnytte dem og på hvilke betingelser. Jeg mener, at regeringen i høj grad har en forpligtelse efter den kritik, der indtil i dag er rettet mod bevillingshaverne.

Annelise Gotfredsen (KF):

Vi må erkende, at det for det danske samfund er særdeles vigtige interesser, der står på spil gennem forhandlingerne om Nordsøolien. Vi har i dag fået energiministerens svar på forespørgslen og kan med regeringen være enige i, at der må satses på en forhandlingsløsning med baggrund i et godt gammelt dansk princip om, at aftaler skal holdes. Der

[Annelise Gottfredsen]

må forhandles i hele samfundets interesse, parterne kan ikke undvære hinanden. Men debatten kan ikke i offentligheden få et fornuftigt forløb, så længe vi kun har den ene parts oplæg, der efter det oplyste tyder på en betydelig bevægelighed. Denne fremgangsmåde kan naturligvis ikke fortsætte. Ved den socialdemokratiske gruppeformands udtalelser i går er debatten blevet løftet op i et nyt plan, og man må spørge, om man kan lægge andet i denne erklæring om oplægget fra regeringens side end et diktat.

Denne usikkerhed kan naturligvis ikke fortsætte. Vi må derfor kræve, at regeringen redegør for sine egentlige hensigter, og jeg vil med henvisning til hr. Heinesens udtalelser anmode denne om nu at forklare, hvad der egentlig er regeringens hensigter, og om vi stadig efter disse udtalelser kan forvente en reel forhandlingsvilje fra regeringens side.

Maisted (FP):

En aftale indgået med den danske stat bør overholdes. Omverdenen, især den vestlige verden, kan jo få det indtryk, at Danmark er ved at udvikle sig til en socialistisk vasalstat eller bananstat, som ingen kan indgå en aftale med. Udtrykket »danmarkisering« bliver internationalt et udtryk for upålidelighed.

Fremskridtspartiet vurderer A. P. Møllers offentliggjorte tilbud positivt. Tilbuddene viser, at A. P. Møller ønsker at tilgodese den danske befolknings interesser, uanset at A. P. Møller kunne have holdt sig strengt til de indgåede aftaler. Jeg mener også, at regeringen her bør offentliggøre sit forhandlingsoplæg, for det er fuldstændig urimeligt, at vi skal mangle dette oplæg for at kunne vurdere, hvad det er, regeringen vil. Vi har nok indtryk af, at den siger, at den ikke vil socialisere A. P. Møller, men på den anden side vil den bruge forskellige lovgivninger til at øve et pres, der er lige så godt som at nationalisere virksomheden.

Man har beklaget sig over, at aktiviteten ikke har været stor nok, og samtidig anfører man det synspunkt, at A. P. Møller og DUC kun er ude på at tømme Nordsøen inden år 2012. Altså klart modstridende argumenter. Ligesådan når det drejer sig om erstatninger: der er tale om enorme fortjenester, men kun et lille beløb skal udbetales i erstatning. Det er jo klart ting, der strider imod hinanden.

Det er også fremført af en af hr. Wilhjelmets venner, hr. Davis, at det, man interesserer sig for, ikke så meget er at få råolien pillet op af Nordsøen, men den efterfølgende forretning. Det vil sige, at man risikerer, at regeringen bagefter nationaliserer raffinaderier, og at staten går ind i salg og distribution af olieprodukter. Så kommer den i konkurrence med meget store virksomheder, og dér er vi helt sikre på, at de eneste, der bliver tabere i det spil, er de danske skatteydere.

Det væsentlige ved dette er selvfølgelig, at hvis vi får en udvikling, hvor store erhvervsvirksomheder risikerer at blive nationaliseret i Danmark, så kan det give os vanskeligheder med at få den fornødne kapitalimport til landet, og det vil igen undergrave samfundsøkonomien.

Alt i alt er der bestemt ingen grund til at støtte socialdemokratiets eller hr. Wilhjelmets intentioner om at indføre en socialistisk stat her.

Kalnæs (SF):

Spørgsmålet om vor energiforsyning her i Danmark og dermed spørgsmålet om de danske energiresourcer er blevet helt afgørende både for vores forsyningsikkerhed og for landets økonomiske situation. For at kunne bedømme fordele og ulemper ved ekspropriation af eneretten til at udvinde de danske energiresourcer er det nødvendigt at se på de eksisterende forhold.

Der findes ifølge energiredegørelsen fra 1979 kendte og anslåede ressourcer i Nordsøen på omkring 100 mill. t olie og 170 mia m³ naturgas. Det svarer rundt regnet til vores energiforbrug i 14 år med den hastighed, vi bruger energi med i dag. Med de nuværende priser vil det give en værdi over årene på 280 mia kr. Det er ikke en nutidsværdi, men en værdi, der vil fremkomme over de næste mange år, efterhånden som olie og gas udvindes og forbruges.

Tallet på de 280 mia kr. er baseret på officielle vurderinger af mængderne af olie og gas. Vurderingerne indbefatter anslåede ressourcer, men disses størrelse vurderes stadig opad, og der er derfor ingen grund til at tro, at disse vurderinger fra 1979 er overdrevent optimistiske – tværtimod. Der er heller ingen, der er i tvivl om, at priserne på olie og gas vil stige også i fremtiden, så man kan roligt

[Kalmæs]

regne med, at den anslåede værdi af energiressourcerne nærmest er en nedre grænse.

Hvad kommer der så ud af disse store værdier, dels for samfundet, dels for DUC? Lad os som eksempel regne med en nettoindtægt på nogle felter på 100 mia kr. Hvorledes vil denne indtægt fordele sig, sådan som koncessionen er i dag? Rundt regnet vil det vel gå sådan, at samfundet får omkring 20 mia kr. og DUC får omkring 80 mia kr. Hvis de samme felter havde ligget i den engelske eller i den norske del af Nordsøen, ville situationen formentlig have været nogenlunde omvendt: 80 mia kr. til samfundet og 20 mia kr. til DUC, og det ville stadig væk have været en god forretning for DUC. Så galt står det til.

Hvad er det da, der er galt? Hvorfor betales der ikke mere til samfundet i den danske del af Nordsøen? DUC skal efter den nuværende koncession betale en afgift, der i eksemplet vil svare til omkring 10 mia kr. Dem kan DUC ikke slippe for. Derudover skal parterne i DUC, A. P. Møllers selskab Dansk Boreselskab og de 3 multinationale selskaber Shell, Texaco og Chevron, betale aktieselskabsskat på 40 pct. Hvis denne blev betalt, så ville det betyde, at samfundet fik omkring 45 mia kr. Det ville stadig væk være langt mindre end i resten af Nordsøen, og de tre multinationale selskaber ville endda blive afkrævet ekstra skat i deres hjemlande på omkring 7 mia, fordi den danske selskabsskat kun er på 40 pct., mens den normalt er på 50 pct. Vi ville altså, selv om der blev betalt fuld selskabsskat, forære 7 mia til den hollandske og den amerikanske stat, blot fordi vores aktieselskabsskat er for lav.

Nu er problemet nok et helt andet. I realiteten vil der næppe blive betalt ret meget i selskabsskat. A. P. Møllers selskab i DUC, Dansk Boreselskab, har således sikret sig mod at skulle betale selskabsskat ved at bruge gældsbreve til finansiering af Nordsøaktiviteterne. Dermed sikres det, at overskuddet forsvinder som renter til A. P. Møller-selskaberne »Svendborg« og »1912«, og dermed undgår man beskatning i første omgang. I disse selskaber kan overskud på olie og gas afskrives på andre aktiviteter eller ende i A. P. Møllers almene skattefrie fond.

De tre multinationale selskaber i DUC, som i øvrigt får 70 pct. af gevinsten, har formentlig lavet lignende arrangementer. Hvor-

for skulle de dog ikke det? Det er jo ikke ulovligt. At det i øvrigt er en almindelig anvendt fremgangsmåde, fremgår af, at den engelske olieskat netop specielt undtager renter som fradragsberettigede driftsudgifter. Dermed har den engelske stat sikret sig mod sådanne arrangementer, som A. P. Møller-selskaberne har gennemført.

I Danmark vil den manglende olie- og gasskat betyde, at staten i eksemplet med de 100 mia kr. i nettoindtægt måske kun vil få omkring de 20 mia, mens DUC får resten, og det ville altså være omvendt andre steder. Koncessionsforholdene for den danske del af Nordsøen og for hele den danske undergrund er således totalt uacceptable for alle andre end DUC og A. P. Møller.

Ser vi på forsyningssikkerheden, så er der heller ikke meget at hente i Nordsøen, som forholdene er nu, men der er jo dog noget. Vi har heldigvis sikret os, at vi kan få dækket 10–20 pct. af vores energiforbrug med gas i de kommende 25 år. Men olien kan stadig væk sælges, og resten af gassen kan også stadig væk sælges til andre lande. Det er derfor helt afgørende, at vi sikrer os, at både gas og olie bringes i land i Danmark, og bl.a. derfor er det afgørende, at vi får en olierørledning. Afgørende for det danske samfund er, at det sikres, at olien og gassen kan dække 40 pct. af vores energiforbrug i de kommende mange år, for derved sikres vores grundforbrug, som betyder, at samfundet ikke bryder sammen, selv om alle andre forsyninger skulle svigte.

På lang sigt – det vil sige efter år 2012, når koncessionen udløber – får samfundet herredømmet over den danske undergrund tilbage fra det selskab, der har haft det indtil da. Netop fordi de nuværende regler ikke indebærer nogen kontrol med udvindingshastigheden, vil der ikke være meget ved at få undergrunden tilbage, fordi DUC og A. P. Møller selvfølgelig vil have gjort alt, hvad der kan gøres, for at tømme undergrunden for olie og gas, inden koncessionen udløber. Jeg er ikke i tvivl om, at selskaberne er temmelig dygtige til det, så der vil nok ikke være meget tilbage.

Det danske samfund vil have brug for at strække energiressourcerne i undergrunden, indtil de vedvarende energikilder kan tage over, og det danske samfund vil således have direkte modstridende interesser i forhold til

[Kalmæs]

A. P. Møller. De nuværende koncessionsforhold er således, også vurderet ud fra forsyningssikkerheden, helt uacceptable. Der må derfor af hensyn til almenvellet sikres en fuldstændig ændring af forholdene i den danske del af Nordsøen, og A. P. Møllers netop udsendte tilbud svarer ikke til det.

Når vi i andre sammenhænge finder ud af, at man ud fra samfundsmæssige hensyn må gennemføre et eller andet, f.eks. bygge en vej, en jernbane eller en gasledning, så er det helt accepteret, at man om nødvendigt må ekspropriere. Helt tilsvarende er situationen med eneretten til efterforskning og udvinding af olie og gas i den danske undergrund: dér må man også om nødvendigt ekspropriere. Det ville ikke være normalt i sådan et tilfælde, at man blot meddelte, at nu eksproprierer man. Det normale er, at man optager forhandlinger om de vilkår, man eventuelt kan blive enige om, men begge parter ved udmærket godt under forhandlingerne, at bliver der ikke enighed, så bliver der eksproprieret. Sådan foregår det, når man normalt skal tage hensyn til samfundets behov.

Nogle borgerlige politikere har påstået, at det ikke er rimeligt at forhandle under trussel om ekspropriation, men som jeg har vist, er det netop den helt normale situation, at man ved, at bliver man ikke enige, så må der eksproprieres. Og A. P. Møller skal vel ikke have særbehandling – eller det er måske netop det, der er meningen?

Der må altså ske en total ændring af forholdene. Det kan betyde ekspropriation af eneretsbevillingen, det kan også betyde tilbagekøb af eneretsbevillingen, eller det kan betyde statsdeltagelse i DUC med en andel på mindst 51 pct. sammen med en kraftig beskatning af overskud på råstofudvinding, som er sikret mod omgåelse, sådan som det hidtil er set ved hjælp af en rentefradragsret.

Resultatet i de tre tilfælde er nogenlunde det samme, nemlig en inddragelse af de urimelige gevinster og en samfundsmæssig kontrol med efterforsknings- og udvindingshastighed. De to muligheder forudsætter indgåelse af en aftale mellem staten og DUC og A. P. Møller, som svarer til forholdene i dag i vore nabolande, i England og i Norge, i modsætning til den nuværende eneretsbevilling, som er indgået i en situation, som intet har til fælles med den energimæssige situati-

on, vi har i dag, og som er helt ude af trit med dagens virkelighed.

Kan der ikke opnås en sådan ændret aftale eller tilbagekøb, så er vi i SF ikke i tvivl om, at hovedparten af den danske befolkning vil slutte op bag kravet om ekspropriation. Selvfølgelig vil den danske befolkning ikke acceptere at skulle udrede mellem 100 og 200 mia kr. til A. P. Møller og tre multinationale selskaber for råstoffer, som findes i den danske undergrund.

En ekspropriation betyder, at der skal ydes erstatning, og det er en erstatning, der svarer til udgifterne, som selskaberne har haft, med en rimelig forrentning inklusive risikotillæg – men den forrentning og den fortjeneste, som man kan få, hvis der er en moderne beskatning af råstofudvinding, som der er i den norske og den engelske del af Nordsøen. Det skal ikke være en erstatning, der svarer til, at der ingen råstofudvindingskat er, eller som svarer til, at selskaber undrager sig selskabsbeskatning gennem tårnhøje rentebetalinge.

Vores konklusion er derfor, at man må forhandle med den klare forudsætning, at kan der ikke opnås enighed, må der eksproprieres.

Lone Dybkjær (RV):

Formålet med denne forespørgsel var, at ministeren skulle oplyse om fordele og eventuelle ulemper ved ekspropriation af energiresourcerne i den danske undergrund. Det synes jeg nok kunne være nyttigt at huske, når vi i øvrigt skrider til siden i debatterne. I modsætning til energiministeren synes jeg altså, det havde været udmærket, hvis vi havde fået dette spørgsmål belyst. Ellers er jeg ikke i tvivl om, at det vil dukke op atter og atter. Jeg synes lige så godt, vi én gang for alle i hvert fald kan få en del af det, så godt det nu kan lade sig gøre i dag, afklaret. Så kunne vi også opnå, at der ikke kom alle mulige rigtige og urigtige påstande om, hvad der måtte være af fordele og ulemper ved en ekspropriation.

I modsætning til hr. Arne Christiansen opfatter jeg VS' forespørgsel ikke blot som et udtryk for, at de ønsker en ekspropriering, men også som et udtryk for, at de faktisk gerne ser nogle fordele og nogle – godt nok i deres sprogbrug »eventuelle« – ulemper af-

[Lone Dybkjær]

klaret. Jeg er altså ked af, at ministeren ikke er gået ind på denne debat, fordi jeg tror, vi så blot vil få den gentaget, og det synes jeg egentlig er tidsspilde.

Når det er sagt, vil jeg også sige, at det radikale venstre ikke ser det som et mål at ekspropriere eller nationalisere energiressourcerne i den danske undergrund. Vi mener, at ressourcerne tilhører det danske samfund, men det indebærer ikke, at samfundet ikke kan indgå kontrakter med private om efterforskning og udvinding, altså f.eks. med DUC. Men det indebærer heller ikke, at vi finder, at den nuværende aftale mellem den danske stat og DUC er rimelig.

Vi finder, at regeringen bør stræbe efter at opnå følgende forhandlingsresultat:

For de arealer, hvor der på nuværende tidspunkt bores og produceres, skal samfundet sikres 100 pct. af den indvundne energi, ikke fra den ene dag til den anden, men over en periode. Det må naturligvis indebære nogle aftaler om nogle kontrolforanstaltninger, så det ikke bare bliver en tom gestus.

Herudover skal samfundet have en langt større andel af den økonomiske gevinst, naturligvis efter en eller anden rimelig forrentning af de investeringer, der allerede er foretaget, og som vil blive foretaget i fremtiden, og også efter en eller anden form for risikotillæg, eller hvad man nu kunne kalde det. Tallene for, hvad fortjenesten egentlig er, svirrer naturligvis i luften. Det er ikke særlig nemt at se, hvad den faktiske gevinst vil være, når vi ikke totalt kender hele udviklingen på energiområdet. Men der er i hvert fald én ting, der er helt sikker, og det er, at forholdet er skævt i dag. Derfor mener vi, at man på en eller anden måde må sikre, at det ikke bliver så skævt i fremtiden. Det er en markant ændring af de nuværende forhold.

For de øvrige arealers vedkommende mener vi, at der skal genforhandles med henblik på at opnå internationalt tidssvarende koncessionsvilkår. Det betyder bl.a., at den danske stat må have kontrol over efterforskningstempo, udvinding osv. Det behøver ikke at betyde, at DUC ikke kan være de fremtidige partnere i det her, det kan man meget vel forestille sig, og vi mener også, at de i forhandlingerne bør have en fortrinsret. Vi kan også forestille os, at andre selskaber inddrages. Jeg synes nok, man er nødt til at huske på, at der faktisk kun er en vis kapacitet

i denne verden, der kan gå ud og arbejde i Nordsøen, så det er ikke nødvendigvis sikkert, at det, at vi tager andre selskaber ind, egentlig øger efterforskningstempoet.

Disse ting må naturligvis også indgå i koncessionsvilkårene. Også af den grund mener vi, at DUC må have en eller anden form for fortrinsstilling. Vi tror simpelt hen ikke, det er særlig fordelagtigt nødvendigvis nu at inddrage andre selskaber. Men det er klart, det er nogle ting, som må indgå i forhandlingerne. Det afgørende er, at den danske stat sikrer sig kontrollen med tempoet, udvindingen, fortjenesten, hvor der skal være en dialog, hvor der skal efterforskes osv.

Det radikale venstres oplæg er altså et noget andet end regeringens, sådan som vi har fået det oplyst i dag – uden at man kan sige, at vi har fået alt for mange detaljer – og det er også mere vidtgående end det, DUC har offentliggjort her i tirsdags.

Jeg vil godt sige, at efter vor opfattelse er det positivt og forståeligt, at DUC har offentliggjort deres forhandlingsoplæg. Egentlig mener jeg, at tiden nu er kommet til, at regeringen alvorligt bør overveje også at offentliggøre sit – det er muligt, at det vil ske efter den 31. oktober 1980, det fremgår ikke helt klart af ministerens indlæg – sådan at vi kan diskutere disse oplæg på det konkrete grundlag og ikke på mere eller mindre verificerede oplysninger, rygter, og hvad ved jeg, i medierne.

I det følgende skal jeg kommentere lidt mere indgående DUCs oplæg. Vi finder som sagt ikke, at A. P. Møllers oplæg – der står A. P. Møller på brevpapiret – er tilstrækkelig vidtgående. Vi vil godt understrege, at vi har forstået, at der er tale om et forhandlingsoplæg og ikke et ultimatum. Det finder vi er meget vigtigt at gøre sig klart i denne fase.

Vi mener som sagt, at der bør ske en genforhandling vedrørende de arealer, hvor der ikke på nuværende tidspunkt bores og produceres, og hvor derfor de investeringer, der er foretaget, er meget små for ikke at sige lig med nul i sammenligning med den størrelsesorden, vi i øvrigt regner investeringerne i på dette område. Vi finder altså ikke, at det er en særlig god løsning, at der blot sker en hastigere tilbagelevering af arealer. Vi tror, det vil give anledning til – dér er jeg sådan set enig med hr. Wilhjelm – enorme mængder af stridigheder i den kommen-

[Lone Dybkjær]

de tid. Vi finder derfor, at en genforhandling vedrørende de arealer, hvor der ikke bores og produceres på nuværende tidspunkt, er en langt renere løsning og en løsning, hvor der ikke kan opstå alle de diskussioner, som ellers vil komme. Jeg har nævnt, hvad vores mål med den genforhandling er, så det skal jeg ikke gentage her.

Hele spørgsmålet om olierørledningen synes jeg egentlig er blevet noget forplumret, og jeg må sige, at det skyldes bl.a. regeringen, fordi man har blandet den forsyningsmæssige side og den økonomiske side sammen. Der er naturligvis altid en vis sammenhæng mellem den forsyningsmæssige og den økonomiske side, men jeg tror altså ikke, det er klogt at koble det så tæt sammen, som man har gjort her i forbindelse med olierørledningen.

Jeg synes, man uden at diskutere alt muligt om transportafgifter og andet – den økonomiske side synes jeg man kan klare på anden vis – bør diskutere: hvem kan egentlig rent sagligt bedst lave den olierørledning? Så kan vi bagefter diskutere i en anden sammenhæng: hvad skal det danske samfunds fortjeneste være af den olie, der kommer ind? Uanset om vi har en olierørledning eller ej, må vi have den diskussion. Altså: hvem kan teknisk set bedst administrere at etablere den olierørledning? Er det bedst, at den danske stat gør det, at DUC gør det, eller at det sker i et samarbejde? En rent teknisk diskussion – ikke akademisk, men en diskussion, der er friholdt fra en afgiftsdiskussion.

Det tredje punkt, som A. P. Møller er kommet frem med, nemlig sikring af olien til Danmark 100 pct., finder vi er positivt. Jeg vil godt sige, at jeg synes, det er udmærket, det står der, så man ikke kan diskutere, hvad deres holdning er. Men jeg mener, det havde været helt urimeligt, hvis der havde stået noget som helst andet.

Jeg vil godt lige til sidst sige noget om det, der ikke står noget om, for det er jo karakteristisk, at A. P. Møller kun snakker om investeringerne. Jeg skal overhovedet ikke sætte spørgsmålstejn ved de investeringer, der er foretaget, og heller ikke ved, at der skal ske investeringer i hvert fald af tilsvarende størrelsesorden i fremtiden. Det, der ikke snakkes om, er fortjenesten. Den mener jeg klart vi bliver nødt til at diskutere mere, og der bør også fra A. P. Møllers side være et eller

andet oplæg under en eller anden form. Jeg ved ikke, om det allerede er der, men det er i hvert fald ikke oplyst.

Jeg synes, det er rigtigt, som der står til sidst i A. P. Møllers skrivelse, at man må have en vis sikkerhed for, hvad man kan regne med i fremtiden. Ellers kan man ikke selv med den kapital, der er bagved i A. P. Møller, gå ind i så store investeringer. Men jeg synes også, det viser, at hvis ikke vi på nuværende tidspunkt opnår et forhandlingsresultat, hvor det danske samfund virkelig er sikret, så får A. P. Møller heller ikke nogen garantier, for så vil dette spørgsmål boble op og boble op. Derfor mener jeg, det er vigtigt, at vi også i denne fase får en vis åbenhed, så vi i hvert fald er klar over, hvem der skal og kan tage et medansvar for det, der kommer til at foregå her. Denne diskussion kan næppe totalt færdiggøres – det tror jeg ikke den kan – men den må i hvert fald give en vis sikkerhed for, inden for hvilke rammer A. P. Møller skal arbejde.

Til slut vil jeg sige, at min konklusion selvfølgelig bliver, at forhandlingerne mellem regeringen og DUC bør fortsætte med henblik på at opnå et for begge parter ordentligt resultat.

Erhard Jakobsen (CD):

Jeg vil gerne begynde med at udtale min glæde over den form, denne debat har fået. Jeg synes, VS har rigtig godt af, at man snakker om noget helt andet end det, de startede med, for det var ganske overflødig at snakke om. Denne teoretiske diskussion om ekspropriation er uden betydning, men den er til gengæld blevet pustet op i medierne som det, der var det helt afgørende. Jeg synes, det er glædeligt, at regeringen sagligt giver sig til at snakke om disse ting i stedet for at snakke om ekspropriation.

Jeg må give en stor kompliment til venstre og konservative, fordi de har afstået fra alt det pjat med regeringsstorm, aviserne har skrevet om, og i stedet for lige så sagligt går ind og siger: regeringen skal altså ikke regne med os dér og dér, men vi forstår sådan og sådan.

Måske den allerstørste bukete skal gå til fru Lone Dybkjær, fordi hun brød alle radikale traditioner – det er længe siden, det er sket – og fuldstændig klart sagde, at de radikale

[Erhard Jakobsen]

ikke vil være med til noget af alt det, aviserne har skrevet om. Det synes jeg er meget, meget glædeligt.

Så er al den snak standset, og så er det altså bare for regeringen om at komme i gang med at forhandle videre og ikke stædigt stå på, hvad man har fastslået for 5 måneder siden, eller hvor længe det nu er siden. Man må komme i gang med at forhandle. Det er dér, der ligger et flertal her i tinget. Der ligger ikke et flertal andre steder. Det er allerede fastslået nu.

Jeg vil i øvrigt gerne benytte lejligheden til at gøre op med noget af alt det ubehagelige, ufordelagtige og nedværdigende, der er sagt om firmaet A. P. Møller. Det er der god grund til at gøre, for medierne har næsten været enige om den ting – og det er noget, der har stået på gennem længere tid – at man kan sige hvad som helst om dette firma og om dets initiativer. Jeg kan ikke lade være med at tænke tilbage. Det kan man jo gøre, når man har nået en vis alder, da har man det fortrin, om ikke andre. Jeg kan huske, da folk ude på Amager gik og grinede højt ad de skvadderhoveder, der troede, at man kunne begynde at raffinere olie her i landet. Hver morgen var der folk, der med skadefryd gned sig i hænderne over, at der stadig væk ingen flamme var deroppe. Gamle A. P. Møller sad og havde det forfærdeligt, for det kostede det ene skib efter det andet, altså regnet ud i omkostninger, at lave det dér. Men pludselig en dag var altså flammen der.

Se, det er symbolsk, det er betegnende for forskellen mellem de folk, som A. P. Møller-firmaet har sat ind på denne opgave, og så dem, vi har haft til rådighed i offentlig regie i årenes løb. Hvis man ikke havde haft A. P. Møller og hans folk til at begynde på alt det her, havde vi formentlig slet ikke haft denne diskussion, for så var vi aldrig kommet i gang. Så var det gået ligesom med atomkraft, at vi halter 10–15 år efter de andre og derfor ikke når at komme på toget. Det var formentlig, hvad der var sket.

Det er på den baggrund, jeg stærkt vil fremhæve betydningen af, at man bevarer DUC i samarbejdet. I hvilket omfang – det er det, forhandlingerne må dreje sig om, men man må for alt i verden ikke give afkald på al den ekspertise og på al den dristighed og den fremsynethed, som dette firma har vist på mange områder og ikke mindst på dette.

Det er et stift stykke, at det ene øjeblik står en taler her på talerstolen og mistænker firmaet for, at det overhovedet ikke vil udnytte mulighederne, så vi ikke får nogen olie, og det næste øjeblik står én og siger, at de kører løs ad hekkenfeldt til og de tager det alt sammen. Begge dele kan altså ikke være rigtigt. Derimod kan begge dele godt være forkert, og det er det nok. Det er nok sandheden, at naturligvis indgår der overvejelser af privatøkonomisk art, men der indgår også i sådan et firma overvejelser af samfundsøkonomisk art. Nogle af talerne har talt om DUC på den ene side og samfundet på den anden side. Hvad er det for noget vrøvl? Er A. P. Møllers firma ikke medlem af det danske samfund? Jeg tør nok antyde, at det har det vist ved forskellige lejligheder at det er. Vi ville vist nødig undvære det – ligesom nogle er ved at opdage nu, at de nødig vil undvære B & W.

Det ville nok være slemt for det danske samfund, hvis ikke der var en institution, der hed A. P. Møller, og som var med i det danske samfund. Alt det dér er noget, der har stået på i årevis. Hvad dansk TV har tilladt sig over for dette firma, og hvad andre har tilladt sig, ja, jeg vil ikke sige, jeg ikke kender noget, man kan ligestille det med, for det er jo blevet almindeligt efterhånden. Det er jo sådan, at folk, der stikker hovedet en lille smule op i dette land, for alt i verden skal gøres kortere. Og så er det altså hovedet, man tager. Det er det værste, man kan tage i de tilfælde. Hos andre mennesker vil det være noget andet, de dårligere kunne undvære. Men her er det hovederne, det drejer sig om. Det er altså, som om det gælder om at udjævne og udligne og gøre lige osv.

Det indgår i denne debat, det indgår i de ideologiske overvejelser, som har præget mange af de udtalelser, der kom fra socialdemokratiets kongres og fra nogle ministre, der gerne vil vise, at de sandelig endnu her kort efter kongressen er i overensstemmelse med, hvad kongressen sagde. Det går forhåbentlig over. Det har det gjort før, og det gør det nok også denne gang.

Lige et par ord til slut til regeringen. Det var så glædeligt, at regeringen startede denne folketingssamling med et meget, meget positivt oplæg, som kun et enkelt parti åbenbart ikke fik fat i, men som mange andre fik fat i. Et oplæg, hvor man lavede åbning over for

[Erhard Jakobsen]

flere partier og sagde: det er alvorlige ting, vi har med at gøre, vi må være flere om det. Samtidig har regeringen, og det har været vores væsentligste grund til at gå ind i forligsforhandlinger, virkelig vist en nyorientering i sin holdning over for privat erhvervsliv. Meget af det har man i denne sag været ved at sætte over styr. Det kan ikke undgå – ikke lige her i disse dage og ikke lige i dette år, men for fremtiden – at få politiske konsekvenser. Hvis regeringen i denne sag vil søge at skaffe sig et flertal i salen til anden side end det flertal, som man ifølge oplægget vil søge at køre landets økonomi sammen med, så kan det ikke undgå at komme til at skade de bestræbelser, som regeringen selv har sat i gang og selv har ønsket at fremhæve var dens politik. Dette skal ikke opfattes som nogen trussel – det kan det ikke være, når man taler for et parti med 6 mandater – men alene som et velment råd om, at nu har man netop begyndt så godt, så lad da for søren være med at slå det i stykker. Der er vanskeligheder nok for vores erhvervsliv. Der er ingen grund til ved trusler om alt muligt – trusler, der formentlig oven i købet ikke har særlig meget bag sig, men det kan erhvervslivet ikke vide – at skade den politik, som man ellers, synes jeg, med begyndende held har fået gennemført.

Waldorff (VS):

Jeg vil godt starte med at sige lidt om de borgerlige ordførere, ordførerne fra venstre og konservative og CD. Det gjaldt ikke så meget ordføreren for CD, men i hvert tilfælde de to første ordførere var bemærkelsesværdig kortfattede i denne diskussion. Det mener jeg i og for sig er meget forklarligt, fordi man sammen med A. P. Møller har fået skabt en sådan situation, at det er blevet fuldstændig klart, at de, som sidder stærkt i øjeblikket i de forhandlinger, som regeringen fører med A. P. Møller, det er A. P. Møller. A. P. Møller har meget dygtigt forstået at finde netop det tidspunkt, hvor de havde gavn af at bryde tavsheden omkring forhandlingerne med regeringen, og de har udnyttet regeringens fuldstændig manglende situationsfornemmelse: regeringens stadige vægring ved at bruge den folkelige opinion til at fremme de mål, som i hvert tilfælde mange socialdemokrater, flertallet af socialdemokra-

ter, ønsker at forfølge i forhold til A. P. Møller. De borgerlige kan roligt være kortfattede i dag, fordi regeringens svaghed betyder, at A. P. Møller kan bruge hele det juridiske apparat og nu også kan bruge massemedierne og endelig de borgerlige partier til at forsvare A. P. Møllers interesser i Nordsøen.

Hr. Erhard Jakobsen talte længe, men ikke så meget om olien. Han sagde noget om A. P. Møller, der måske kan være grund til at kommentere. I modsætning til det, som hr. Wilhelm sagde, var hr. Erhard Jakobsens indlæg udokumenteret. Det var rent patetisk en befamling af dette firma, som er så godt og så smukt. Ja men hvorfor har TV kritiseret A. P. Møller – eller skal vi sige fremlagt en dokumentation, som anfægter A. P. Møller? F. eks. fordi det er forholdsvis usædvanligt, at selv et stort firma ansætter afdankede efterretningsagenter til at tage oplysninger på politikerne.

Formanden:

Jeg må lige minde om, at der er visse grænser for, hvad der kan siges fra folketingets talerstol.

Waldorff (VS):

Ja, det er der.

En anden ting. Hr. Erhard Jakobsen påkalder sig den ekspertise og den fremsynethed og den fremragende tekniske viden og kunnen, som A. P. Møller er i besiddelse af. Jeg vil bare lige erindre hr. Erhard Jakobsen om, at det faktisk er A. P. Møller, som har bygget transportsystemet i den nye postterminal. Jeg ved ikke, om det ligefrem er ekspertise og fremsynethed, man dér har været vidne til. Det eneste punkt, hvor de virkelig har været fremsynede, var, dengang de sørgede for at likvidere Boy Transport, inden postvæsenet kunne forfølge dem med et erstatningskrav.

Ellers kunne jeg godt tænke mig at stille nogle spørgsmål til de fraværende socialdemokratiske topledere, som muligvis hører det i en højtaler andetsteds.

Jeg kunne godt tænke mig at spørge: har socialdemokratiet tænkt sig at gøre deres handlen i forhold til Nordsøressourcerne afhængig af støtten fra kristeligt folkeparti og fra CD, som er inde i de eksisterende forlig? Hr. Erhard Jakobsen sagde, at det, han sag-

[Waldorff]

de, ikke var nogen trussel. Det var en åbenlys trussel, at man ville springe fra forligsaftaler og i hvert tilfælde ikke ville lægge ryg til yderligere forlig, hvis regeringen benytter det flertal, der faktisk er til stede i folketinget, til langt, langt mere vidtgående indgreb over for A. P. Møller end det, der har været talt om. Det var en utilsløret trussel imod socialdemokratiet, og jeg mener, at det vil være rart at få at vide, hvordan socialdemokratiet har tænkt sig at forholde sig til det. Vil man udnytte det flertal, der er, for vidtgående indgreb over for de nuværende bevilingshavere, eller vil man bøje sig for CD og kristeligt folkeparti?

Jeg vil godt gøre opmærksom på, at hvis vi skal stole på den socialdemokratiske ordfører, hr. Preben Steen Nielsen, så er det altså forkert, hvad hr. Erhard Jakobsen sagde, at ekspropriationsdiskussionen totalt var afvist. Med vanlig socialdemokratisk forsigtighed fik hr. Preben Steen Nielsen faktisk sagt, at det ikke i dag var nødvendigt at gå ind i konkrete overvejelser omkring ekspropriation, men at sådanne overvejelser måtte afhænge af resultatet. Det vil sige – sådan må man forstå den socialdemokratiske ordfører – at hvis man ikke i forhandlingerne opnår et tilfredsstillende resultat – vi kan komme tilbage til, hvad det så er – så er socialdemokratiet altså åbent over for ekspropriationsmuligheden.

Fordele og ulemper fik vi, som det er sagt, ikke noget at vide om. Jeg vil godt sige noget om det, som er ulemper ved den eksisterende koncession, og som ville være åbenlyse og helt nødvendige fordele ved at gribe ind over for den nuværende koncession i form af at fratage A. P. Møller eneretsbevillingen.

En langsigtet energiplanlægning er umulig, hvis den skal foregå fornuftigt, uden at der sker ændringer af den koncession, som A. P. Møller har. Det, som man skal bruge en langsigtet energiplanlægning til, er ikke bare at sikre den vedvarende energi, som om 50 år vil være det, som vi altovervejende må bygge vores energiforsyning på. Det drejer sig i meget høj grad om at sikre energiforsyningen i den mellemliggende periode, og det er især relevant at tale netop om de første 30 år i det næste århundrede. Det er i det tidsrum, man for alvor vil kunne komme til at mærke knapheden på de traditionelle ressourcer. Det vil sige, at det danske samfund

har brug for en planlægning af udnyttelsen af egne energiråstoffer, som i meget høj grad ligger i det tidsrum, altså de første 30 år af det næste århundrede, og det er, som også hr. Kalnæs har været inde på, i direkte modstrid med den opfordring, der ligger i den nuværende koncession til A. P. Møller om at tømme Nordsøen for ressourcerne senest år 2012. Man skulle være idiot – og man kan sige meget om dem, men idioter er de i hvert fald ikke nede på Esplanaden – man skulle være idiot, hvis man med en udløbsdato, der hedder år 2012, ikke sørgede for inden den dato at få trukket alt op, hvad der overhovedet rentabelt, kommercielt rentabelt, kan trækkes op af Nordsøen.

Det betyder et klart brud med et af de afgørende punkter i en langsigtet energiplanlægning. Det ville have været rimeligt, om energiministeren havde prøvet at kommentere disse ting og havde sagt: hvad er hovedtendenserne i vores energiplanlægning, og hvordan passer de sammen med koncessionen? Det er en af de helt centrale ting i forbindelse med fordele ved en ekspropriation, for det er klart, at en grundlæggende ændring af disse ting formentlig kun kan ske igennem en ekspropriation.

De olieressourcer, vi taler om, er af ganske betydelig størrelse. Det drejer sig om olie- og gasressourcer – i dag konstaterede og i høj grad sandsynliggjorte reserver – på 240 mill. t olieækvivalenter. Det er reserver, som kan dække 40 pct. af vores energiforsyning i en periode på 25 år. Det er også sandsynliggjort fra DeGolyer & MacNaughtons side, at der er tale om betydelig større reserver i Nordsøen, sådan at de 40 pct. i virkeligheden vil kunne dække et større tidsrum, nemlig op mod 35–40 år. Jeg mener, det må være klart – og det skal siges – at de partier og politikere, som overlader sådanne ressourcer til private kapitalgrupper, vil have miskrediteret sig over for befolkningen for tid og evighed. Det er ikke sikkert, det gør så stort indtryk på dem, for det er jo sket i forvejen.

Den anden side af koncessionen, som er helt afgørende, er de økonomiske vilkår. Man kan sige meget om de gode intentioner i det, som vi har hørt om regeringens oplæg. Jeg mener klart, at det er energipolitisk utilfredsstillende, og jeg mener klart, at selv om regeringen står fast på sit udspil, vil det føre til det juridiske tovtrækkeri, som flere har

[Waldorff]

været inde på i dag, men man kan i hvert tilfælde konstatere, at der er noget, regeringen ikke har gjort noget ved med sit udspil, så er det lige præcis økonomien i Nordsøressourcerne. Det er ikke bare på det energipolitiske område, men det er også på det økonomiske område, olieeksporter og oliestater har karakteriseret den danske Nordsøkoncession som absolut enestående. Der findes ikke noget sted i verden en koncession, som giver indvindingselskaberne så stor en andel af olieindtægterne.

Jeg havde ikke tænkt mig – specielt ikke efter at hr. Kalnæs har været inde på økonomien – at begynde at remse en hel masse ting op omkring fordelingen af fortjenesten til A. P. Møller, den er selvfølgelig også behæftet med en vis usikkerhed, men der er grund til at fastslå, at regeringen indtil i dag ikke har villet sætte nogen tal på. Hvor meget får samfundet, hvor meget får staten ud af olieindtægterne? Det har man ikke villet gøre, fordi man ikke har ønsket at afklæde sig selv fuldstændig. Det ligger sådan, at det eneste, regeringen kan være helt sikker på med den eksisterende koncession, det er de 8,5 pct. i royalties. Selskabsskatten kan man absolut ikke være sikker på. Det er muligt for A. P. Møller at lade indtægten gå til en fond og dermed unddrage sig selskabsskat. Det er muligt for de amerikanske, dansk indregistrerede selskaber eller for de udenlandske selskaber at føre en betydelig del af fortjenesten over i moderselskaberne, og man har derfor ingen sikkerhed for selskabsskatteindtægten til staten.

Alene på de konstaterede oliefelter – de 85 mill. t, som Jerome Davis taler om – er alternativet, hvis man følger norske og engelske betingelser, en indtægt til staten på over 70 mia kr., og det betyder, at det gab, den pengesum, man reelt står og diskuterer, når man diskuterer økonomien i Nordsøressourcerne, er afstanden imellem en 7–8 mia kr., som man kan hente sig på sine royalties, og så en mulig indtægt på oliemilliarderne, som ligger over 70 mia kr.

Jerome Davis har også regnet lidt på, hvad det egentlig ville betyde, hvis man ændrede koncessionen efter disse retningslinjer. Det betyder temmelig meget. Han angiver nogle forsigtige tal. Konkret vil det betyde, at danske lønmodtagere i 30 år ikke behøver at leve med en forringelse af lønmodtagerfra-

draget på 6.000 kr. Det betyder, at man i 30 år ikke behøver at have 25.000 flere arbejds-løse. Bare for at nævne to konkrete ting. Størrelsesordenen er i og for sig ikke særlig afgørende. Det kan være mere, det kan være mindre. Det helt afgørende er, at i en situation, hvor man fører en brutal indkomstpølitik og en stram finanspolitik over for befolkningen, accepterer man simpelt hen, at de milliarder, som det danske samfunds energiresourcer kaster af sig, tilflyder 4 multinationale selskaber.

Der har været talt om ekspropriation og om, hvad det vil koste, hvis man skal føre en ekspropriationssag, hvad vi selvfølgelig mener man skal. Heller ikke her er der sådan set nogen grund til at begynde at slynge om sig med tal. Jeg vil blot pege på, at regeringen i og for sig allerede på forhånd har ødelagt en betydelig del af sine muligheder for at føre en succesrig ekspropriationssag igennem. Man har gjort det for at knægte sine egne partimedlemmer på kongressen og på specialarbejderforbundets kongres osv. For at få disse kritiske socialdemokrater til at holde mund slynger man om sig med tal som f. eks. 100 mia kr. i erstatningsbeløb for Nordsøolien. Man gør det i en situation, hvor kompetente jurister siger: dette er fuldstændig vanvittigt. Det er overhovedet ikke tal i den størrelsesorden, vi taler om. Man er med til på forhånd at ødelægge mulighederne for at føre en fornuftig ekspropriationssag igennem vedrørende Nordsøressourcerne, og det kan kun tjene A. P. Møllers interesser.

Poul H. Møller (KrF):

Jeg formoder nok, at regeringen er i stand til at besvare hr. Waldorffs spørgsmål om, hvor langt den vil gå med hensyn til sin afhængighed af forligspartierne, men jeg vil da godt på mit eget partis vegne sige, at vi har indgået et økonomisk forlig med regeringen sammen med andre partier, og det er et forlig, der løber til udgangen af næste år, altså 14 måneder fremover, og jeg finder ikke, at det på nogen måde har relation til det, vi snakker om her i dag, så vi for vort vedkommende føler os i hvert fald helt uafhængige af regeringens stilling til dette spørgsmål.

Jeg vil godt sige indledningsvis, at selve forespørgslen ordlyd virkede faktisk mærkelig på mig, da jeg så den første gang: fordele

[Poul H. Møller]

og ulemper ved ekspropriation af energiresourcerne i den danske undergrund. Jeg var nemlig ikke bekendt med nogen ekspropriation, men vidste, at der forelå en aftale mellem staten og DUC om udvinding af eventuelle forekomster af gas, olie m. v. i den danske undergrund.

Vi har allerede længe vidst, at der har været ført genforhandlinger mellem DUC og regeringen om de koncessionsbetingelser, der senest er revideret i 1976, men energiministeren har ikke hidtil villet orientere os i energipolitisk udvalg om, hvorledes disse forhandlinger hidtil var forløbet. Ind imellem har vi hørt, at statsministeren nu selv havde overtaget forhandlingshvervet fra energiministeren, men det blev omgående dementeret.

I går løftede så rederiet A. P. Møller sløret for, hvortil man var nået i disse forhandlinger, og dette sammenlignet med det nylig omtalte forslag om off-shoreanlæg og energiministeriets bemyndigelse på dette område har gjort venstresocialisternes spørgsmål om ekspropriation mere forståeligt for mig. Men samtidig må jeg erkende, at det forekommer mig, at hele regeringens forhandlingspolitik er noget uforståelig.

Som bekendt og også nævnt her i dag fik rederiet A. P. Møller koncession i 1962 på eftersøgning og udnyttelse af eventuelle energiforekomster i den danske undergrund, herunder den danske kontinentalsokkel i Nordøen. Forud var der af mange andre foretaget adskillige borer i den danske undergrund, men alle hidtil resultatløse.

Den danske stat havde ikke på noget tidspunkt vist interesse for selv at vove pelsen. Vi ved, at sagen har udviklet sig i årenes løb. Der er konstateret forekomster af såvel olie som gas, endda i langt større mængder end hidtil, hvilket ganske naturligt giver en rimelig grund til at genforhandle koncessionen, idet grundlaget herved er væsentligt ændret.

Ifølge aftalen skal DUC pr. 1. januar 1981, altså om ca. 2 måneder, påbegynde en gradvis afgivelse af arealerne til staten. Ifølge oplysningerne fra A. P. Møller har man under forhandlingerne tilbudt at afgive ikke som oprindelig aftalt 9 pct. af arealet, men godt og vel 4 gange så meget, nemlig 37,2 pct. Regeringen har nemlig vurderet, at DUCs efterforskning hidtil ikke har været tilstrækkelig i omfang, hvorfor man ønsker andre sat ind på efterforskning af de frigivne

arealer. På hvilket grundlag denne vurdering hviler, ved jeg ikke. Jeg formoder, at man har nogen ekspertise, der har regnet noget ud, men så vidt jeg har forstået, er de vise dér heller ikke enige – som på så mange andre områder.

Yderligere vil A. P. Møller om 4 år afgive endnu 14 pct. af det samlede areal. De øvrige forhandlingsobjekter med hensyn til salg af forekomsterne, en olieledning fra Nordøen ført i land osv. er jo godt kendt efterhånden fra pressen og synes umiddelbart at være rimelige. Yderligere tilbyder A. P. Møller fortsatte forhandlinger med eventuelt flere imødekommelser af regeringens ønsker.

Alt dette skal ses på baggrund af de hidtidige investeringer på 6,6 mia kr. og de forventede investeringer i de kommende år på et lignende beløb – investeringer, som staten altså ikke turde indlade sig på, og vel også investeringer, som staten heller ikke i dag har råd til.

Heroverfor står regeringens oplæg med krav om tilbagelevering af hele undergrundskoncessionen i løbet af 5 år samt andre krav, som i øvrigt ikke er helt klare, da vi ikke kender dem eksakt, men krav, som rent umiddelbart synes ganske urimelige. Det hele antyder en uhæderlig fremgangsmåde, hvor man ganske ændrer på aftaler og vilkår lige nu, hvor olien og gassen så småt er begyndt at pible op til overfladen, men længe før de store investeringer har kunnet betale sig eller forrente sig. Det spiller netop op til forespørgernes noget provokerende tale om ekspropriation.

Jeg forstår godt rederiet A. P. Møllers indiskretion med offentliggørelse af deres tilbud til staten og modtilbuddet, for det stiller unægtelig forhandlingerne i et noget andet lys, end man hidtil har kunnet formode. Det kan nok være gavnligt for alle parter, at de forhandlinger, som må formodes at blive genoptaget snarest, bliver ført så tilpas åbent, at f. eks. energipolitisk udvalg vil blive løbende informeret – helt i lighed med, hvad et kommende lovforslag om D.O.N.G.s fremtidige oliehandler tilsigter.

Naturligvis skal de energiforekomster, som findes i den danske undergrund, først og fremmest komme vort land til gode. Det synes da også sikret i de tilbud, som er afgivet af A. P. Møllers rederi, men hvis man ikke giver fair play til dem, der løber en meget

[Poul H. Møller]

stor investeringsrisiko – en risiko, som staten ikke selv har turdet løbe – hvorledes tror man så at al fremtidig forskning på dette område skal kunne gennemføres?

Jeg vil gerne i lighed med hr. Erhard Jakobsen pege på, at der her er tale om en dansk virksomhed, der står som hovedaktør i dette drama derude på Nordsøen, og kan deres arbejde derude lykkes, vil dette komme hele vort land til gode. Hele projektet er vel i øvrigt endnu i dag så usikkert, at talen om disse forventede kæmpefortjenester til DUC nok er en del år forud for sin tid.

Det er ganske almindeligt, at der inden for en concessionsperiode på i alt 50 år genforhandles om betingelserne med mellemrum, men det kan ikke være rimeligt på et så tidligt tidspunkt i perioden som nu totalt at ændre på de oprindelige vilkår. Vi må give bevillingshaverne rimelige vilkår at arbejde under.

Er det virkelig statens mening at ekspropriere hele concessionen, så må jeg sammen med andre ordførere spørge: hvorfra vil man så skaffe den kæmpestatning, der i påkommende tilfælde absolut vil blive tale om?

Kristeligt folkepartis råd i denne sag må være, at forhandlingerne fortsættes, indtil et for begge parter tilfredsstillende resultat er nået. At yderligere genforhandlinger hen ad vejen, som vi siger, vil blive nødvendige, er næsten lige så sikkert, som at de er sædvanlige i alle den slags forhold.

Mølgaard (DR):

Retsforbundet finder det højst relevant med en forespørgselsdebat som den, vi har i dag. Vi finder det på høje tid at få parlamentarisk afklaring af, hvad det er for et forhandlingsmandat, regeringen bør arbejde ud fra. Vi havde gerne set debatten på et betydeligt tidligere tidspunkt. Den næsten totale tavshed om regeringens forhandlingsudspil hidtil har måttet gøre én utryg. Hvad var det for mel, regeringen havde i forhandlingsposen? Rent mel, godt mel, nok mel eller krav? Tavsheden om forhandlingerne var øjensynlig – og nu også erkendt af regeringen – noget, der var blevet til på et regeringsinitiativ. Jeg føler egentlig trang til at takke A. P. Møller-koncernen for dens bidrag til, at nogle blade er blevet taget fra munden på nuværende tidspunkt, men der er behov for mere,

og her bidrager regeringen øjensynlig ikke meget, heller ikke i dag.

Baggrunden for, at retsforbundet ikke føler tryghed ved regeringens tavshed, er den indlysende, at regeringen og foregående regeringer af vekslende sammensætning har misrøgtet det danske samfunds fundamentale interesser ved at udkoncessionere på mildt sagt urimelige vilkår. Der er blevet skaltet og valtet med vore nationale værdier i undergrunden af en socialdemokratisk-radikal regering, af et VKR-forretningsministerium med helt urimelig tyndt – om overhovedet noget – parlamentarisk grundlag, af en SV-regering og af en socialdemokratisk mindretalsregering, ja, endda flere. Det er sket uden udstukne forhandlingsmandater på forhånd hver gang. Det har vi fået nok af. Nu burde regeringen gå videre med parlamentarisk sondering. Jeg beklager, at intet i dag antyder en regeringsvilje eller en socialdemokratisk vilje hertil, ja, end ikke røgsignaler om resultater af regeringssonderinger i den socialdemokratiske folketingsgruppe røber noget positivt. Regeringens svar på forespørgslen er urimelig tyndt. Vent og se, siger regeringen. Hvor skulle det kunne give tryghed, når man tænker på den forudgående historie?

Jeg vil godt knytte en bemærkning til de mange, der har sagt, at en aftale må være en aftale. Kender de da ikke til begrebet force majeure? Det gør man i hvert fald i erhvervslivet blandt anstændige firmaer. Aftaleforudsætningerne er fundamentalt ændrede siden første og siden sidste concessionsforhandling.

Oliemarkedet er siden 1962 undergået en total forandring fra at være i betydelig grad konkurrencestyret, således at forbrugerne og samfundet fik deres interesser varetaget i kraft af konkurrencen, til at blive et næsten totalt monopoldirigeret marked. Også siden 1976 – sidste genforhandling – har udviklingen skabt så betydelige ændringer i forudsætningerne med tredobling af oliepriserne, at samfundet må ændre vilkårene af hensyn til forbrugerne, af hensyn til os alle.

Retsforbundet er ikke tilhænger af socialisme, men sandelig heller ikke af monopolers frie udbytningsret i forhold til samfund og forbrugere. Ved folketingets åbningsdebat fremsatte vi et dagsordensforslag, der fastslår vores principielle syn på disse ting, nemlig at efter vor opfattelse er de natur-

[Mølgaard]

skabte ressourcer noget, der må tilhøre samfundet som sådant.

DUCs tilbud viser en betydelig grad af erkendelse hos koncessionshaveren af, at den nuværende aftalesituation er uholdbar. Al aftale og handel må baseres på begge parter fordel deraf. Det er noget mere realitetssans, end man kan spore hos adskillige partier her i folketinget. Jeg tænker først og fremmest på fremskridtspartiet, de konservative og centrum-demokraterne. Det er retsforbundets liberale forudsætning for genforhandling, at man må ændre koncessionsvilkårene hen i retning af, at begge parter kan være tjent dermed.

Sammenholder man tilbuddene med udvindingsbetingelserne i andre lande, må DUC-tilbuddene umiddelbart forekomme at være for svage til, at forhandlingerne kan føres til ende på et tilfredsstillende grundlag, men det er jo også understreget fra regeringens side, at forhandlingerne ikke er ført til ende på nuværende tidspunkt.

Beskatning er selvfølgelig en teoretisk tænkelig løsning på nogle af problemerne, specielt de økonomiske problemer, men dels på grund af den nuværende aftales mulige modforholdsregler, dels fordi økonomiforhandlingerne bør være aldeles integrerede i alle øvrige aftalespørgsmål, må retsforbundet finde det særdeles utilfredsstillende, at man skøjter hen over denne overordentlig vigtige problemkreds, øjensynlig.

Retsforbundet finder som sagt principielt, at naturressourcerne – det gælder i dette tilfælde olie- og gasforekomsterne i undergrunden, som er naturskabte ressourcer – bør tilhøre samfundet, men at staten til gengæld er helt ude af stand til driftsmæssigt at klare efterforskningen og udvindingen, det må udkoncessioneres til den nuværende eller til alternative koncessionshavere. Retsforbundet ønsker ikke at få postvæsenets effektivitet i olie- og naturgasudvindingen; derved ville hele værdien formentlig forsvinde i administration og røg. Ingen har interesse i ekspropriation som sådan, men heller ingen kan være tjent med andet end rimelige koncessionsvilkår på alle leder og kanter i fremtiden.

Flere har været inde på en opdeling i felter, der allerede er under udvinding og efterforskning, og andre felter. Jeg må anse denne opdeling for at være helt irrelevant i forhold til det, der er den egentlige problemstil-

ling, nemlig at sikre den mest effektive efterforskning og drift og samtidig sikre, at samfundets interesser varetages tilstrækkelig håndfast.

Jeg synes også, at diskussionen om en statslig olierørledning som sådan ud fra en rent teknisk-økonomisk synsvinkel er for snæver. Forsyningssikkerhedsmæssige aspekter skal også ind i billedet, men helt afgørende bliver det, hvordan vi får dette olierør etableret mest muligt effektivt, eller hvordan vi får olietransporten klaret mest muligt effektivt og sikkert. Her giver retsforbundet bestemt ikke nogen prioritet til den statslige driftsform fremfor nogen anden, men også dér gælder det om at få skabt rimelige vilkår, der på én gang sikrer effektiviteten og tilgodeser samfundets interesser.

Hr. Erhard Jakobsen var inde på betragtninger om, at man tilsyneladende næsten kunne sige hvad som helst i den offentlige debat om A. P. Møller. Jeg mener selv at have bestræbt mig på at være en meget aktiv lytter og seer i diskussionen om oliekoncessionen og naturgasindvindingskoncessionen. Jeg må egentlig sige, at det er uendelig lidt, jeg har hørt af personlige udfald eller af selskabsudfald mod dette selskab. Til gengæld har der i den offentlige debat været røbet en samfundskritisk indstilling og en interesse for at analysere, om det nu var rimelige vilkår, der var aftalt for denne olieindvinding. Det finder jeg rigtignok er noget ganske andet, men jeg er godt klar over, at hr. Erhard Jakobsen anser samfundskritisk indstilling og analyse for at være den rene vederstyggelighed, og at det er grunden til, at han i stedet kaster sig ud i det, som er den rene hetz over for institutioner som nu dansk TV, som han indbragte i denne sammenhæng. Man kunne vel tage Danmarks Radio som helhed ind i billedet også i denne sammenhæng. Det er hetz, men jeg har set uendelig små tilløb til hetz over for A. P. Møller-koncernen og A. P. Møller personlig eller sønnen eller for så vidt svigerdatteren med.

Jeg vil godt fastslå, at der ikke med retsforbundets bistand sikres statsdrift, men at der heller ikke med vor bistand accepteres koncessioner, der som den gældende tilside-sætter samfundets og forbrugernes interesser. Retsforbundet undsiger tidligere regeringers ret til at handle det danske samfunds værdier i undergrunden bort for en ret linser. Det var

[Mølgaard]

Nikolaj Frederik Severin Grundtvig, der fastslog, at ethvert folk er sit fædrelands rette grundejer, en ret, ingen lov eller koncession moralsk kan omstøde. Det gælder ikke i mindre grad undergrunden.

Retsforbundet vil fastholde det og af al magt modvirke, at genforhandlingen ender i gentagelser af dumheder eller i helt nye dumheder som eventuelt statsdrift i olieudvindingen. Om så den samlede postetats 20.000 medarbejdere sættes ind på denne olieeftersforskning og -udvinding, ville det kun udløse omkostninger og spild. Nu må der drives forretning, og det kræver forretningsfolk, ikke embedsmænd. Men det må ske på betingelser, der er rimelige set ud fra det danske samfunds nationale interesser. Skulle det mon ikke være en målsætning, i hvert fald A. P. Møller blandt DUC-koncessionshaverne ville kunne forstå, hvis han levede i dag?

Formanden:

Jeg går ud fra, at vi ved lejlighed får at vide, hvor Grundtvigcitaten var fra, selv om vi nok kender det.

Energiministeren (Poul Nielson):

Først vil jeg kommentere hr. Arne Christiansens råd til regeringen i denne helt konkrete forhandlingssituation. Det må jeg nødvendigvis gøre med en bemærkning om, at hvis jeg havde været i hr. Arne Christiansens situation, ville jeg ikke have følt mig kompetent – men nu er jeg altså heller ikke hr. Arne Christiansen – til klart og utvetydigt i en forhandling, der endnu ikke er afsluttet, at sige, at det, der lige præcis ligger dér, det er nok. I hvert fald hvis det angiver en opfattelse af, at det nødvendigvis må være så meget, man kan opnå. Af den grund er jeg naturligvis heller ikke i stand til at tage imod rådet, fordi forhandlingen ikke er sluttet.

Det er rigtigt, at regeringen ikke har bevæget sig ret meget i disse forhandlinger. Det skyldes, at regeringens oplæg er blevet til efter grundige forudgående analyser af, hvad det ville være nødvendigt at ændre. Det ville derfor ikke være muligt for regeringen at opnå en rimelig forandring, hvis vi havde grebet forhandlingsforløbet sådan an, at det bare gjaldt om på en eller anden måde at mødes på midten, selv om det da kan se meget rimeligt ud. Med det oplæg, der er blevet

fremlagt, er det ikke et forhandlingsforløb, der ville være rimeligt.

Det har imidlertid ikke betydet, at der ikke er foretaget modifikationer fra regeringens side – også i de seneste runder. Også modifikationer, som burde påkalde sig en væsentlig interesse hos den anden part. Det er selvfølgelig også en del af baggrunden for, at der fortsat anses at være muligheder i forhandlingerne, og dem ønsker vi i hvert fald at efterforske fuldt ud, inden vi drager konklusioner.

Hr. Arne Christiansen spørger, hvordan regeringen vil udnytte tilbageleverede blokke. Det har vi jo sagt i statsministerens åbningsredegørelse. Vi vil med en ny undergrundslov tilrettelægge et moderne koncessionssystem, sådan som vi kender det i vore nabolande omkring Nordsøen, således at vi får splittet det op i mindre blokke. Sagen er jo den, at på det norske sokkelområde er blokkene på omkring 250 km², på det engelske er de omkring 500 km². Man har disse blokke til efterforskning med specificerede opgaver, med borer og osv. Jeg skal her erindre om, at der i 1979 på det 142.000 km² store danske sokkelområde ikke blev foretaget én eneste efterforskningsboring. De andre steder har man altså sådanne mindre blokke, som der så ligger et arbejdsprogram for, og som skal leveres tilbage inden for en periode af 3–6 år, hvis der ikke er gjort fund.

Findes der olie, træder der nogle vilkår ind med hensyn til statslig deltagelse med hensyn til at få andel i olien. I England er det 51 pct. af olien, som skal gå til det engelske statslige olieselskab. Det var en regel, som den nuværende konservative engelske regering overtog efter labour, som i 1975 ensidigt gennemførte en række ganske dybtgående ændringer, som selskaberne i øvrigt affandt sig med. Da de konservative kom til, drømte man ikke om f. eks. at ændre på dette krav om, at staten skulle have 51 pct. af produktionen.

Den slags regler skal selvfølgelig vurderes i lys af, hvad der er basis for med hensyn til fundenes størrelse osv., og derfor er det nødvendigt, at der foretages ganske grundige vurderinger ved hver eneste koncessionsudstedelse, ved hver runde, hvor man udsteder koncessioner. Derfor vil en kommende dansk undergrundslovrevision indebære, at det bliver et sådant løbende tilpasset system, hvor

[Energiministeren]

de faktiske vilkår runde for runde, når man udbyder blokkene, vil kunne afpasses efter, hvad slags blokke der er tale om ud fra en geologisk vurdering, og afpasses efter de hensyn, samfundet til enhver tid mener vil være nødvendige at tage, sådan som den generelle udvikling på olie- og gasområdet måtte forløbe. Det er det billede, der tegner sig alle andre steder i verden.

Hr. Maisted var inde på, at Danmark, hvis regeringen gennemfører det, vi gerne vil, bliver sådan en socialistisk vasalstat – jeg ved ikke, hvem vi specielt skulle blive underlagt, men det var et eller andet interessant – eller at vi skulle blive en bananstat. Disse mere tropiske betragtninger vil jeg udelade i en Nordsøsammenhæng, men sagen er jo, at hvis vi skal ind på den sammenligning med det pæne selskab i den vestlige verden, som hr. Maisted lægger op til, så rejser der sig en diskussion af voldsomt interessant karakter, men formentlig med en helt anden udgang end den, hr. Maisted forestiller sig. Hvis vi skulle sammenligne med vilkårene de andre steder, fik melodien en helt anden lyd. Det er den manglende sammenlignelighed mellem vilkår på dansk område generelt betragtet og det, der er fast indarbejdet i vore nabolande omkring Nordsøen, som er hovedproblemet, når det drejer sig om varetagelsen af det danske samfunds vitale interesser på netop dette felt.

Jeg bemærkede, at der fra fru Lone Dybkjærs side blev givet udtryk for tilslutning til det hovedsigte, som regeringen anlægger i forhandlingen på forhandlingens mest afgørende punkt, nemlig at der foretages en sondring mellem de arealer, hvor der faktisk er aktiviteter i gang, og de arealer, hvor der ikke er en aktivitet i gang. En sådan sondring er rimelig at foretage, og på grundlag af en sådan sondring vil vi kunne skabe handlefrihed til, at vi kan indrette os sådan, som vi vil, med hensyn til efterforskning og udvinding af vore egne ressourcer.

Resten må vi så tale om i detaljer, selvfølgelig, også fordi regeringen på dette tidspunkt ikke har fremlagt detaljerne. Det må vi vende tilbage til, når og hvis man når et resultat i denne stil. Når man ikke et resultat i denne stil i store træk, ja, så er der en situation, som regeringen så vil tage stilling til.

Fru Annelise Gotfredsen har jeg allerede svaret på bemærkningen om, at regeringen med sin måde at forhandle på kommer med et diktat. Det svarer ikke til, at der rent faktisk er foretaget modifikationer i det, og vi efterstræber fortsat først og fremmest et forhandlingsresultat. Men det er meget fundamentale problemer for samfundet som sådant, der er tale om, og også i lys af de byrder, som den danske befolkning nødvendigvis må bære i øvrigt for at bringe Danmark igennem dette tiårs krise, som ikke mindst er koncentreret omkring energiproblemerne, må der selvfølgelig ske væsentlige ændringer.

Jeg skal i den forbindelse ikke her gå ind på de forskellige tal, som illustrativt kan bringes ind i denne sammenhæng – der har været fremdraget sådanne tal fra hr. Kalnæs og fra hr. Waldorff – men vi kommer ikke uden om i en rent objektiv konstatering, at det, der her er fremlagt, er stort set proportionerne i problemet.

Fru Annelise Gotfredsen gjorde også nogle bemærkninger om hr. Heinesens udtalelser, og jeg synes nok, at en del af disse udtalelser kunne fortjene at blive citeret herfra, nemlig hvor den socialdemokratiske næstformand siger: »Socialdemokratiet afventer forhandlingernes afslutning, men A. P. Møllers tilbud er ikke en bæredygtig og for befolkningen tilfredsstillende udgang på forhandlingerne.«

Det indebærer jo også, at der fra partiets side hermed er tilkendegivet, at man ikke anser disse forhandlinger for at være afsluttet, og derfor kan jeg ikke se, at man med rimelighed kan anvende hr. Heinesens udtalelser helt på den måde, som fru Annelise Gotfredsen gjorde. Jeg opfatter hr. Heinesens udtalelser som en klar tilslutning til regeringens mål i disse forhandlinger.

Hr. Waldorff og andre har været inde på, at problemet skulle være, at DUC ville drive en sådan virksomhed på koncessionsarealet, at de udtømmer forekomsterne inden år 2012. Jeg mener ikke, det er en sagligt holdbar vurdering. Allerede når det gælder gasprojektet, kan man se, at hvis der er de forekomster, man med stor rimelighed kan gå ud fra at der er, nemlig mere end de 55 milliarder m³, vi har købt, så vil forekomsten jo strække meget længere, og det samme gælder de andre ting. Man kan også regne baglæns fra år 2012 og se, hvor tidligt det vil være

[Energiministeren]

nødvendigt at have færdigudviklet de forskellige felter, for at man produktionsmæssigt teoretisk ville kunne udtømme dem inden 2012, og i det lys er der kun meget kort tid. Det er også en grund til, at kravet om en hurtigere tilbagelevering i det lys måske ikke er helt så voldsomt, som det fremstilles af koncessionshaveren. Der er ikke så megen tid; det tager nogen tid at tømme de huller. Derfor vil jeg advare imod, at luften bliver alt for tyk af misforståelser angående de faktiske forhold.

Det, jeg i højere grad ser som hovedproblemet, er for det første, at vi ikke får en for det danske samfund tilfredsstillende hurtig kortlægning af vore egne energiresourcer, og for det andet, at vi ikke har et system lagt til rette, der sikrer en udnyttelse i en takt og på et økonomisk grundlag i øvrigt i de store linjer af vore egne energiresourcer, sådan som det danske samfund har brug for det. Det er overordnet vurderet de afgørende hovedproblemer.

Når vi går længere ned i det og spørger: hvad skal vi så gøre? bliver det afgørende hovedproblem mere praktisk, at den nuværende koncession stiller sig i vejen for en moderne olie- og gaspolitik på dansk område. Det er derfor, at hovedsigtet med forhandlingerne er at frigøre os så hurtigt som muligt for de nuværende bindinger på de områder, hvor der ikke er faktiske aktiviteter i gang; dem har vi ikke sat spørgsmålstegn ved.

Af samme grund er hr. Poul H. Møllers bemærkninger også noget ukorrekte, fordi de kunne opfattes sådan, at hr. Poul H. Møllers mente, vi skulle tale med koncessionshaverne om en tilbagelevering af hele området, og hr. Poul H. Møllers sammenkædede det med de investeringer, der var foretaget. Jeg nævnte i min indledning her i formiddags, at det er forkert overhovedet at drage spørgsmålet om disse store milliardinvesteringer ind i denne debat. Hvis regeringens oplæg gennemføres, anfægtes der overhovedet ikke noget som helst ved disse meget store investeringer. Det er projekter, som kører uberørt af det oplæg, regeringen har spillet ud med. Det er de områder, hvor de ikke er i gang, vi ønsker at skabe baggrund for aktivitet på. Jeg forstår da godt, at man over for befolkningen kan samle en vis generel forståelse for det, men det er en misforståelse at diskutere disse

mange milliarder kroner som noget, der er blevet bragt i usikkerhed, eller som noget, der er ude af svømme nu, da regeringen forhandler. Der er overhovedet ikke noget spørgsmålstegn ved alt det, der rent faktisk er i gang. Det er meget vigtigt at undgå yderligere misforståelser på det punkt.

Hr. Poul H. Møller nævnte også i denne sammenhæng den diskussion, der har været om et endnu på teknisk stadiet sig befindende udkast til en offshorelov, der skal skabe baggrund for sikkerhedstilsynets organisering. Det er forkert at gå ud fra en sammenkædning mellem denne lov, dens formulering, fremkomst eller noget som helst og så forhandlingerne om ændringer i koncessionen. Denne lov er en uomgængelig teknisk-administrativ nødvendighed, og det, den skal sikre, er en effektiv organisering af sikkerhedstilsynet. Den diskussion mener jeg det er sagligt nødvendigt at tage for sig.

Poul H. Møller talte om, at DUC som sådan, de, der faktisk står for det, havde en dansk virksomhed som hovedaktør. Her vil jeg også mene, at et minimum af nuance er velgørende, for sagen er jo, at Shell har 40 pct. i DUC, Texaco har 15 pct., og Chevron har 15 pct. Så er der 30 pct. tilbage, og dem har A. P. Møller-selskaberne. Bevares, de er alle sammen dansk indregistrerede aktieselskaber, men hvis vi skal slå på disse meget nationale strenge, som hr. Poul H. Møller og hr. Erhard Jakobsen gjorde det, skal vi dog se på, om vi føler, det er så danske selskaber, at der ikke fra samfundet i øvrigt skal stilles lidt skrappe krav til, hvordan det hele skal foregå.

Jeg har ikke andre kommentarer til de forskellige indlæg. Jeg synes, det er meget vanskeligt at konkludere noget af debatten, og jeg mener – det følger af det første, jeg sagde – at det også ville være forkert på dette tidspunkt at lægge op til konklusioner af en sådan debat. Jeg er fuldt på det rene med, at venstresocialisterne gerne ville have haft en debat om noget andet, men jeg finder, at det ansvar, jeg nødvendigvis sidder med i den konkrete situation, gør det umuligt for mig at diskutere tingene på anden måde, end jeg her har gjort.

Wilhelm (VS):

[Wilhelm]

En aftale er en aftale, er der blevet sagt af en række ordførere, og det er jo guddommeligt, hvem det er, for det er jo lige præcis dem, der i høj grad har et ansvar for, at disse fuldstændig vanvittige aftaler eksisterer. Det er venstre, de konservative, fremskridtspartiet og CD, der har kørt frem med det.

Vi beklager meget, at de aftaler overhovedet eksisterer, som gør det pinende nødvendigt at bryde dem. Men det er ikke os, der har været med til at lave dem, vi har modsat os dem hele vejen igennem. Jeg synes, det er nødvendigt at erindre om, hvad hr. Heinesen sagde i går: Danmark er det sidste land, der ikke bryder disse aftaler, som ikke ændrer dem ved ensidige skridt. Vi er simpelt hen det sidste land til at gøre det – alle andre har gjort det – og så kører man frem med, at en aftale er en aftale.

Hr. Erhard Jakobsen var som sædvanlig knivskarp og præcis. Vi fik at vide, at det var det rene vrøvl at tale om A. P. Møller på den ene side og det danske samfund på den anden side, for det var én og samme ting. Det synes jeg er interessant, A. P. Møller var part af det danske samfund, og derfor var det vrøvl at tale om A. P. Møller på den ene side og det danske samfund på den anden side. For hr. Erhard Jakobsen er det altså én og samme ting.

Her har vi en sag, som skal afgøres politisk og måske ved hjælp af små partier, der ligger i dødskrampe. Det er altså ikke særlig betryggende med hundreder af milliarder kroner på højkant, at der i dette land overhovedet ikke er regler for og offentlighed om partistøtte.

Jeg ved ikke, om CD og kristelige og konservative og andre skal have partistøtte fra A. P. Møller og DUC-selskaberne, som det før er sket. Men vi kender vilkårene: der er ingen regler for det, man kan give alt det, man vil, der er ingen grænser, og der er ingen offentlighed. Det er ikke betryggende vilkår, uanset om støtten bliver givet eller ej.

Hr. Poul H. Møller var desværre langt bagud for en tidligere Møllerordfører for det parti, som var betydelig mere fornuftigt samfundsorienteret på dette DUC- og energiresourceområde, nemlig hr. Jens Møller, for et par år siden i en tidligere debat. Men ellers var det jo et af eksemplerne på, som ministeren sagde, at luften var tyk af misforståelser. Hr. Poul H. Møller gik klart og tydeligt ud

fra, at regeringen havde krævet det hele tilbage, inklusive de felter, der er i gang eller vil blive fundet, men det er jo desværre ikke tilfældet. Hr. Poul H. Møller tillod sig også at sige, at en kæmpeerstatning var absolut sikker; uden skygge af dokumentation, uden skygge af argumentation skulle vi høre den skrøne én gang til om, at en kæmpeerstatning ville være absolut sikker.

Der var én positiv ting ved den kristelige ordførers udsagn her, nemlig at han klart og tydeligt erklærede, at regeringens holdning i denne sag set fra de kristeliges side overhovedet intet har at gøre med de kristeliges binding til et 14 måneders økonomisk forlig. Så kan man i hvert tilfælde ikke bruge den undskyldning.

Fru Lone Dybkjær sagde, at hun var imod ekspropriation, men begrundelsen var lidt sær, og jeg tror egentlig, at hun kom til at bruge begreberne lidt forkert, da hun sagde, at den egentlige begrundelse var, at de radikale ikke ville udelukke muligheden for, at man senere indgik kontraktlige forhold, hvor også private selskaber indgik i de kontrakter. Ja men det er jo overhovedet ikke udelukket ved ekspropriation. Jeg forestiller mig da ikke, at det er minister Nielson, der skal ud at grave og bore og pumpe osv. – og jeg tror også, det ville blive noget af en katastrofe, hvis det skulle foregå på den måde. Om det så er statslige selskaber eller det er kontrakter med private selskaber, er mindre afgørende. Vi har altid syntes, det var helt fint, at staten lavede en kontrakt med et selskab, der hedder DeGolyer & MacNaughton, for at få noget ekspertise på dette område. Men det er noget ganske andet, det er på honorarbasis, og det er ikke udelukket ved begrebet ekspropriation.

Derfor vil jeg håbe, at de radikale ikke nu vil fjerne den eneste pressionsmulighed, regeringen har i sine forhandlinger, ved at lade det dér stå, men vil komme op og tydeliggøre det og sige, at naturligvis heller ikke de radikale udelukker, at man kan blive nødt til at tilbagekalde bevillingen. Det er det, det drejer sig om.

Jeg er glad for, at den socialdemokratiske ordfører ikke udelukkede ekspropriation, men faktisk temmelig tydeligt sagde, at det kunne komme på tale, hvis man ikke kunne opnå tilfredsstillende resultat på anden vis.

[Wilhelm]

Det er dog en skærpelse i forhold til tidligere.

Til sidst nogle bemærkninger til ministeren. Jeg synes, det var interessant, da han bekræftede hr. Kalnæs' og hr. Waldorffs økonomiske og talmæssige betragtninger. Jeg synes også, det er interessant, at han fremholdt, at der i hele 1979 ikke har været én efterforskningsboring. Ja men hvad var det, regeringen sagde efter 1976-aftalen? Da stod minister Erling Jensen op og sagde: hermed har vi sikret en intensiveret efterforskning, og de eneste, der sagde: det passer ikke, var VS og SF. Vi sagde: det vil ikke ske. Og det, der rent faktisk er sket, er, at der har været mindre efterforskning i den periode, der er gået efter 1976-aftalen.

Jeg vil godt til sidst spørge ministeren, som siger, at det er helt akademisk at snakke om ekspropriation: vil ministeren benægte, at han sidste vinter indkaldte et resposum fra kammeradvokaten om mulighederne for at skærpe betingelserne? Og vil ministeren benægte, at hele problematikken om ekspropriation indgik heri?

Formanden:

For en ordens skyld og forhåbentlig uden at blive beskyldt for at være kommarerter: da hr. Wilhelm konsekvent omtaler et parti her i salen ved halvdelen af dets navn, nemlig de kristelige, så synes jeg, man skal følge god husorden og bruge partiets fulde navn. Jeg går ud fra, at hr. Wilhelm ikke ville være tilfreds med, hvis hans parti konsekvent blev omtalt som venstrefolkene. Men for husordens skyld! (*Munterhed*).

(Kort bemærkning).

Erhard Jakobsen (CD):

Uden at jeg selv lægger så afgørende vægt på, hvordan hr. Wilhelm argumenterer, så bliver jeg af hensyn til nogle få tilstedeværende repræsentanter for massemedierne nødt til at gøre opmærksom på, at det, hr. Wilhelm angreb mig for, overhovedet ikke var det, jeg sagde. Jeg sagde ikke, at hr. A. P. Møller eller hans firma er samfundet. Det, jeg sagde, er den selvfølgelighed, at til det danske samfund hører også firmaet A. P. Møller. Der er en ganske betydelig forskel, men den kan man hurtigt se bort fra, når det passer ind i argumentationen.

(Kort bemærkning).

Askjær Jørgensen (FP):

Det er såmænd blot, fordi hr. Wilhelm stod heroppe og harcelerede så meget over eventuel partistøtte. Jeg synes, det er groft, at hr. Wilhelm vil insinuere, at A. P. Møller skulle have behov for at uddele bestikkelse. Vi er en del mennesker, også politikere, der er klar over, at det er et groft angreb under bæltstedet på firmaet A. P. Møller at komme med sådanne insinuationer. Jeg vil meget gerne kraftigt tage afstand fra, at der kommer sådanne insinuationer herfra.

Vi, der har lagt lidt mærke til firmaet A. P. Møller, føler os meget pikeret over, at der fra denne talerstol skal komme sådanne insinuationer.

(Kort bemærkning).

Wilhelm (VS):

Først vil jeg selvfølgelig tage til efterretning, at man skal sige »kristeligt folkeparti« helt ud. Mig bekendt har det aldrig været en stående ordre her, at man ikke må sige »de konservative«, men skal sige »det konservative folkeparti« helt ud. Men det er formandens afgørelse.

Min bemærkning var egentlig til hr. Erhard Jakobsen. Fortrykket er ikke kommet så langt, så vi må se det bagefter, men jeg noterede ned, da hr. Erhard Jakobsen havde ordet, og han sagde: det er noget vrøvl at tale om A. P. Møller på den ene side og samfundet på den anden side.

Endelig til spørgsmålet insinuation mod A. P. Møller: jeg opfatter det ikke som nogen insinuation mod A. P. Møller, jeg opfatter det i virkeligheden sådan, at det i betragtning af de metoder, de ellers har anvendt, ville være mærkeligt og også tåbeligt, hvis de ikke benyttede mulighederne. Og så har jeg konstateret, at reglerne i dette land er så ubetyrtyggende, at der ingen grænser er for det og ingen offentlighed omkring det.

Arne Christiansen (V):

Energiministeren mente, at det, jeg havde givet udtryk for med hensyn til, hvilket udgangspunkt man eventuelt kunne tage i de fortsatte forhandlinger, var et noget andet end det, han kunne tage den 31. oktober og måske også i dagene, der følger efter. Det er

[Arne Christiansen]

fuldstændig korrekt, for jeg er af den opfattelse, at hvis jeg forhandlede i energiministerens stol, ville jeg have et lidt andet udgangspunkt end det, den nuværende energiminister har.

Jeg gav i første omgang udtryk for, at hvis koncessionen skulle gives i dag, ville den have et andet udseende end i 1962, at der i genforhandlingerne i 1976 lå en erkendelse af dette, og at der i de nuværende forhandlinger og også i det udspil, der er kommet fra A. P. Møller, som jeg kan læse det, ligger en klar erkendelse af, at justeringer er nødvendige med visse mellemrum. Jeg understreger igen, at det er min og venstres opfattelse, at det, vi har fået kendskab til fra den ene forhandlingspartners side, i mange henseender er mere, end man kunne forvente efter det, vi rygtevis har hørt. Vi savner jo stadig væk en tilkendegivelse af, hvad det egentlig er, regeringen vil, bortset fra at energiministeren jo ikke har dementeret, at det drejer sig om 50 pct. nu og 50 pct. om 5 år, og det mener jeg stadig er, som jeg sagde før, både uacceptabelt og urealistisk.

Annelise Gøtfredsen (KF):

Det er sjældent, at vi er i stand til at takke venstresocialisterne, men det vil jeg gøre i dag, for jeg finder, det har været en nyttig debat.

Til gengæld er jeg uenig med ministeren i, at der ikke kan drages nogen konklusioner af debatten i dag. Det fremgår, at der er et bredt flertal for at opnå en forhandlingsløsning med et rimeligt resultat for begge parter.

Jeg beklager, at den socialdemokratiske gruppeformand ikke har været til stede under hele debatten, men jeg formoder, at han har holdt sig orienteret om dens forløb og har noteret sig denne udgang.

Maisted (FP):

Jeg finder selvfølgelig fortsat, at det er fuldstændig vanvittigt, at vi her har en debat, hvor vi mangler regeringens oplæg til A. P. Møller, og det er meget typisk for energiministeren, at han skjuler sig bag en såkaldt tavshedspligt.

Jeg synes også, det er interessant at høre argumentationen om de store økonomiske fortjenester, og især er det interessant at læ-

se, at en såkaldt olieekspert, mr. Davis, i Information lørdag og søndag den 27. og 28. september 1980 skriver følgende, da han skal argumentere for, at man kun skulle give 5 mia kr. i erstatning til DUC – det skal også være et svar til ministeren, der påstår, at de danske betingelser for indvinding af olie er meget bedre end andre.

Der bliver spurgt:

»Hvordan kommer man til den beskedne sum?«

Mr. Davis svarer:

»Der er flere problemer med olie, som ligger i jorden. For det første så koster det penge at hente det op. For det andet er der et betydeligt risikomoment. Man kan ikke være sikker på, hvor megen olie man kan hente op, før feltet er tømt. Og for det tredje tager det tid at få olien op.

Lad os nu antage, at et selskab har 2 muligheder: et stort felt i det britiske område med en årsproduktion på f. eks. 5–6 mill. t om året og et typisk dansk felt, hvor man får f. eks. 1 mill. t op om året. Selv om man i Storbritannien skal betale særlig olieskat og acceptere, at det statslige olieselskab bliver partner i konsortiet, så vil et multinationalt olieselskab 9 ud af 10 gange vælge det britiske felt. Det er der 3 gode grunde til. For det første fordi feltet er større. Når det er større, så er sandsynligheden mindre for fejlskøn af de totale mængder. For det andet kan det producere mere om dagen – og det er, hvad olieselskaberne er interesseret i: olie i dag. For det tredje vil omkostningerne på det større felt være mindre pr. tønde olie end på det lille.

Hvis et multinationalt selskab ville købe f. eks. det danske Addafelt, så måtte det tage følgende ting i betragtning: hvis vi er heldige, kan der produceres 1 mill. t om året, men måske kun det halve. Derudover må vi regne med, at der vil gå mindst otte år, før vi kan producere fra feltet, og i øvrigt vil vi meget hellere have et af de britiske felter.

Alle disse risikomomenter regnes ind i prisen – og man tilbagefører indtjeningsmulighederne med en faktor på 20 pct. f. eks.

I princippet svarer det til et pantebrev: værdien af et pantebrev er jo ikke lig med de samlede udbetalinger over 20 år. Derimod er kursen – og dermed købsprisen – bl. a. afhængig af, hvor yderligt pantebrevet er placeret, altså hvor risikabel ens investering er.«

[Maisted]

Altså det vil sige, at denne olieekspert, som bl. a. hr. Wilhjelm jo har bragt frem adskillige gange i pressen som værende tilhænger af, at vi skulle have særlig slemme koncessioner, på dette område, når det drejer sig om beregning af erstatning til A. P. Møller, klart giver udtryk for, at selv om der er skrappere betingelser for et engelsk felt, ville man altså foretrække det. Det er beklageligt, hvis den danske stat og socialdemokratiske regeringer har lavet dårlige forretninger løbende igennem årene, men det vigtigste er dog, at man står fast ved de aftaler, man indgår, og at man, hvis man vil opnå noget andet, indleder nogle forhandlinger. Men det må være på fair præmisser og ikke dem, som regeringen og energiministeren konstant lægger op til, nemlig at kan de ikke få deres vilje på den ene måde, så kommer de med en lovgivning, der undergraver virksomhedens aktiviteter på en anden måde.

Kalnæs (SF):

Det, jeg ser som det væsentligste i øjeblikket, er, at man får en diskussion i befolkningen af de vilkår, der er i den danske del af Nordsøen, sammenlignet med de vilkår, der i øvrigt er andre steder, hvor der udvindes olie og gas, specielt selvfølgelig andre steder i Nordsøen. Forudsætningen for, at man kan få en sådan diskussion i befolkningen, er, at befolkningen kender disse vilkår og ved, hvordan det hænger sammen; og selvfølgelig er det også en forudsætning for, at man kan få en rimelig diskussion, at man kender det oplæg, som regeringen er kommet med i de forhandlinger, der foregår med A. P. Møller. Derfor vil jeg opfordre regeringen meget kraftigt til at fremlægge de krav, der er stillet til A. P. Møller, således at de kan indgå i en diskussion.

Når det er så vigtigt at få den diskussion i befolkningen, hænger det sammen med, at vi er fuldstændig overbevist om, at den totale ændring af koncessionsforholdene, som vi fra SFs side mener må ske, kun kan ske, hvis der er bred opslutning om den i befolkningen. Det er jeg heller ikke i tvivl om at der vil komme, hvis blot de virkelige vilkår i den danske del af Nordsøen sammenlignet med andre steder kendes. Derfor er jeg glad for, at energiministeren i det store og hele har bekræftet de eksempler, jeg har lagt frem, på

forholdene i den danske, engelske og norske del af Nordsøen.

Når det bliver almindeligt kendt for den danske befolkning, at forholdene er sådan, at vi i Danmark kun får $\frac{1}{3}$ af nettoindtægten, mens man andre steder får rundt regnet $\frac{4}{5}$ af nettoindtægten, er jeg sikker på, at der bliver opslutning om, at der skal ændres totalt.

Jeg er ked af, at regeringen ikke vil udtale sig om fordele og ulemper ved ekspropriation, for forudsætningen for, at den debat kan foregå i befolkningen, er jo, at man også kender vilkårene, hvis man vil ekspropriere, og hvis man vil lade være. Derfor må det være væsentligt at få belyst de muligheder. Det er ikke kun en akademisk diskussion, det er simpelt hen en del af et folkestyre, at befolkningen kan vurdere, hvad det er, der sker, ikke mindst når de værdier, der er tale om, er tre gange så store som vores gæld til udlandet i øjeblikket eller noget i den stil. Den bliver der jo talt meget om; så må det være rimeligt også at kunne vurdere, hvordan vi kan få de værdier med ind i den danske økonomiske situation.

Jeg synes, det må være vanskeligt for regeringen at komme med et oplæg til en energiplan for det danske samfund, hvis man ikke har kontrol over de danske energiresourcer, og derfor må jeg spørge energiministeren, om det ikke vil være en forudsætning for, at man kan lave en rimelig vurdering af vores situation både i år 2000 og i år 2030, som der er lagt op til, at man også ved, med hvilken hastighed de energiresourcer, vi har i Nordsøen og andre steder i den danske undergrund, bliver udvundet. Her tænker jeg på både de felter, som er i gang, og som jeg kan forstå på energiministeren man ikke diskutere, og alle de andre steder. Det bliver jo et fuldstændigt gæt i luften, hvis kontrollen over den udvinding stadig væk ligger hos DUC.

Til hr. Erhard Jakobsen, som talte om, at det var DUC kontra samfundet – og det kan bl. a. være mig, han har henvist til – vil jeg sige, at det er klart, at det bliver DUC kontra samfundet, sådan som forholdene i den danske del af Nordsøen er i dag. Jeg tror, at der i den norske og den engelske del er et samarbejde, hvor begge parter har gavn af den koncession, man har lavet, men vilkårene i den danske del er sådan, at der ikke kan undgå at blive en konflikt mellem DUC og

[Kalnæs]

samfundet. Det er også væsentligt, som nogle har nævnt, at DUC i den sydvestlige del af Nordsøen jo for 70 pct.s vedkommende består af tre multinationale selskaber, for de er ærlig talt ikke nogen særlig stor del af det danske samfund; det vil jeg ikke regne dem for. Den hovedpart af fortjenesten, som de kan indkassere, kan fjernes totalt fra det danske samfund uden at have nogen indvirkning på vores økonomiske, beskæftigelsesmæssige og almindelige vilkår.

Til slut vil jeg gerne sige, at når nogle har talt om, at man skal give A. P. Møller og DUC fair vilkår, så ligger der selvfølgelig deri, at der skal ydes erstatning for de investeringer, der er foretaget, og også for en rimelig fortjeneste. Jeg tror ikke, nogen har betvivlet det, og derfor er der ikke nogen risiko ved at investere, selv om der tales om ekspropriation også.

Lone Dybkjær (RV):

Det, der kalder mig op, er egentlig hr. Wilhelms indlæg. Jeg vil om den første del af det sige, at det nok er rigtigt, at der kom en for umiddelbar sammenkædning mellem spørgsmålet om ekspropriation og det næste, jeg sagde. Jeg er ikke for god til at holde pauser, og det var jeg heller ikke her. Der skulle altså have været et passende afsnit, og derudover kunne jeg selvfølgelig godt have udbygget sætningen lidt. Men dette være bare sagt for at rette eventuelle misforståelser; der burde have været en lang pause. Man kan godt sige, at de to ting burde have været koblet sammen med en lidt sammenhængende tekst, hvis ikke man havde den pause i hvert fald.

Men da der også har været forskellige andre kommentarer til mit oplæg, synes jeg, det er vigtigt, at jeg lige præciserer, hvad det er, vi ønsker at opnå.

For det første ønsker vi, at der sker en fortsat forhandling mellem regeringen og DUC med henblik på at opnå et resultat.

For det andet har vi følgende konkrete ønsker til resultatet: genforhandling af de arealer, hvor der ikke bores og produceres, med henblik på at få internationalt tidssvarende vilkår. For de øvrige arealers vedkommende større andel for det danske samfund i den økonomiske gevinst og sikkerhed for levering af olien til Danmark.

Der er naturligvis tale om nogle hovedlinjer; der er en række spørgsmål, som jeg ikke har medtaget, f. eks. spørgsmålet om udvindingstempo og den slags ting, men det har jeg ikke ment vi skulle tage ind her. Jeg mente, det var vigtigt, at vi holdt os til hovedlinjerne.

For det tredje har vi ikke sagt noget om, hvilke konsekvenser vi vil drage af et utilfredsstillende eller sammenbrudt forhandlingsresultat. Det mener vi egentlig heller ikke vi skal gøre nu. Som sagt ønsker vi, at forhandlingerne skal fortsættes med henblik på at opnå et resultat, der også kan bære ud i fremtiden.

Vi har i den forbindelse slået fast, at ekspropriation ikke er et mål i sig selv. Hermed er jo ikke sagt, at det ikke kan være et middel; også derfor havde det været ønskeligt med en belysning af det spørgsmål, som egentlig er forespørgslens emne.

Erhard Jakobsen (CD):

Jeg bliver nødt til endnu en gang at gå ind på dette med samfundet og A. P. Møller eller DUC, for det var mere end blot en påstand fra hr. Wilhelms side, det er en misforståelse, der går videre. Det kom også nu i et senere indlæg fra hr. Kalnæs, nemlig at samfundet skulle tage fra A. P. Møller, at A. P. Møller skulle tage fra samfundet.

Sammenhængen mellem de to ting: A. P. Møllers firma eller DUC og samfundet kommer jo tydeligt frem i det valutamæssige. Danmarks valutastilling afhænger ikke af, hvor mange penge statskassen får i skat af firmaet. Danmarks valutastilling afhænger af, at olien ikke længere skal købes i udenlandsk valuta, men at den bringes her til landet og er et dansk produkt. Det er valutastillingen, og man tør nok antyde, det er et samfundsmæssigt problem af allerstørste rang.

Så til ministeren. Jeg synes, at ministeren i høj grad kan drage konklusioner af debatten i dag. Ministeren kan drage den konklusion, at han er i allerhøjeste grad på gyngende grund, hvis han over for DUC kører frem med tanker om en mulig ekspropriation. Det ved ministeren ikke i dag om han har tilslutning til. Det er mere end tvivlsomt, om der er et flertal i folketinget for den ordning. Hvis jeg sad i en regering på parlamentarisk set så svage fødder, ville jeg i hvert fald være

[Erhard Jakobsen]

meget forsigtig med at slå med den skovl eller spade, hvad man nu vil kalde det, i den forbindelse.

Derimod ved ministeren, at der har lydt kraftige opfordringer til at opnå et resultat, og jeg husker, fru Lone Dybkjær i første omgang sagde: et for begge parter tilfredsstillende resultat. Det er det, ministeren ved der er flertal for at man skal gøre her i folketinget.

Jeg tror også, ministeren er klar over, at den, jeg gentager, hetz, der har været – og det er det meget, meget nemt at henvise til, for den har stået på længe, og den er kommet til orde på mange forskellige måder – ingen baggrund har i dette folketing, selv om ikke alle ville udtale sig på samme måde, som jeg nu gjorde det.

Jeg vil i den forbindelse gerne sige – det glemte jeg helt at bemærke – at hvis hr. Wilhjelm's udtalelse skulle tages som en opfordring til private erhvervsdrivende om at blive klar over, at det nok var klogt, om de støttede de partier, der støtter dem, ligesom fagbevægelsen støtter i andre situationer dem, der støtter dér, ja, så er det da udmærket, og centrum-demokraterne vil bestemt ikke spille hellige eller noget som helst, hvis nogen skulle tilbyde os penge; vi vil være stolte over, at man synes, vi gør noget gavn, så det skal være velkomment. Men at det naturligvis ikke ændrer vores stilling, vil jeg så gerne fastslå lige så bestemt.

Men der er ikke i dette ting tilslutning til den holdning over for det private erhvervsliv i almindelighed, som er kommet til udtryk ved flere lejligheder, og som specielt er blevet rettet imod det firma, der, som jeg endnu en gang vil sige, har vist et initiativ og et vovemod her, som alle andre kunne lære meget af, og som vi i hvert fald ikke kan sige vi føler os trykke ved at staten vil vise. Staten har mange andre fordele, når det drejer sig om en lang række opgaver, der skal løses. Men på et område som dette ved vi, at det maskineri, vi kan stable på benene, er for langsomt og for forsigtigt; der kommer ikke til at ske noget. Man tør nok sige, der er sket noget på det andet felt. Og lad der blive ved med det!

(Kort bemærkning).

Wilhjelm (VS):

Det er kun for at rette en meget central misforståelse, hr. Erhard Jakobsen gør sig skyldig i, og det er den med, at det afgørende er, at samfundets valutastilling er kraftigt forbedret, fordi man nu ikke skal bruge fremmed valuta til at købe sin olie og sin gas med for de 300 mia kr., der ligger derude.

Det er ikke rigtigt. Vi har undersøgt det meget grundigt også gennem udvalgene herinde – hr. Erhard Jakobsen har aldrig deltager i det, men vi har undersøgt det i hr. Ivar Nørgaards handelsministertid gennem energipolitisk udvalg, og vi har undersøgt det gennem PØ-udvalget og fået ministeriernes svar på det problem. Der er med de nuværende koncessionsforhold ikke garanti for én kroners forbedring af samfundets valutastilling, og det er et af de alvorlige problemer ved denne koncession. Der er kun garanti for royalty på de 8 1/2 pct. Det bliver nogenlunde ædt op af den import, der skal til til anlæggene derude til indvinding og drift.

Derudover vil samfundets valutastilling kun være forbedret, i det omfang DUC-selskaberne finder sig i at erlægge selskabsskat her i landet, og i det omfang de i øvrigt investerer og køber her i landet. Det betyder, at der reelt ikke er skygge af garanti for, at samfundets valutastilling bliver forbedret, selv om vi gik hen og blev verdens rigeste olienation, når det sker på de nuværende koncessionsforhold.

(Kort bemærkning).

Erhard Jakobsen (CD):

Jeg behøver ikke gå til et udvalgsmøde for at fastslå følgende: når de stigende priser på olie og alle de forskellige ting, vi skal købe i udenlandsk valuta, ifølge regeringens udtalelser er hovedårsagen til, at vi i dag har det store valutaunderskud, så skal ingen komme og fortælle mig, at det ikke ændrer noget ved det, at vi får olien i vort eget område og garanterer, som man jo siger man vil gøre det, at det bringes i land her. Det er ganske simpelt ikke en rigtig betragtning.

(Kort bemærkning).

Wilhjelm (VS):

Jeg ved godt, at ingen skal komme og fortælle hr. Erhard Jakobsen noget som helst om noget som helst, og det var heller ikke

[Wilhelm]

det, jeg forsøgte på; det var af hensyn til andre, der måtte have troet på, hvad hr. Erhard Jakobsen sagde. Vi har fået efter min mening overbevisende forklaringer på, hvordan det forholder sig, af forskellige økonomiministre, handelsministre og finansministre gennem det omtalte udvalgsarbejde, og hr. Erhard Jakobsen har ret i, at det deltog han ikke i.

Der er ikke nogen som helst forbedring ved, at det er »dansk olie og gas«, når vilkårene er koncessionens vilkår, og det ligger ganske enkelt i, at det ikke er et spørgsmål om, hvorvidt man køber i danske kroner eller i schweizerfrancs, men et spørgsmål om, at hvis ikke de selskaber tager overskuddet ind her i landet og investerer det her i landet eller køber for det her i landet, så tager de det andre steder hen, og så er det i og for sig flintrende ligegyldigt, om det er danske kroner, eller hvad det er, for så er der jo internationale aftaler om, at den danske nationalbank skal tage de penge tilbage for fremmed valuta, når man i de andre nationalbanker ikke ønsker at ligge med mere af det. Der er ingen garanti – jo, der er en lille ting, jeg glemte før, og som er vigtig at få sagt, for det har også at gøre med olierørledningen. Der er selvfølgelig den prisforskel, der ligger ved at købe ab platform i stedet for ved at købe i land. Der er en valutabesparelse i den, den er reel, og derfor er både gasledningen og olieledningen, som vi har tilsluttet os, en rigtig politik. Jeg undskylder, at jeg glemte det før. Men bortset fra de to valutabesparelser, hidrørende fra ledningerne, hvor man køber ab platform i stedet for at købe i land, er der ingen valutagarantier i den koncession, vi har.

Energiministeren (Poul Nielson):

Det er kun en meget kort bemærkning til hr. Erhard Jakobsen, og det er i det store og hele en bekræftelse af, hvad hr. Wilhelm siger med hensyn til det rent valutariske. Om det er danske kroner eller dollars, eller hvad det er, er ligegyldigt, fordi vi gud ske lov ikke i Danmark befinder os i en situation som Polen eller Czekoslovakiet, hvor de ikke har frit konvertibel valuta.

Det, der er det realøkonomisk afgørende, er dels, om der er en fast defineret afgrænsning af det afskryvningsgrundlag, der kan anvendes i forhold til indtægterne ved olie-

virksomheden, dels – og det tror jeg nok man overser lidt i debatten – i hvilket omfang dansk erhvervsliv reelt er konkurrencedygtigt som medaktør på hele dette område, for kravene om, at de skal købe dansk osv. og pløje tilbage til investeringer i olie/gasaktiviteter i Danmark osv., er jo ikke noget, vi kan stille op med realitet i, hvis ikke der i dansk erhvervsliv er nogen, der byder sig til rimeligt konkurrencedygtigt på disse områder. Derfor er det i realiteten en meget mere komplekse situation, hvor meget vi får ud af olie/gasaktiviteterne i Danmark, end det, der her bare har været berørt.

Waldorff (VS):

Energiministeren bekræftede, at proportionerne i fordelingen af overskuddet på Nordsøressourcerne, sådan som hr. Kalnæs og jeg har ridset det op, stort set er sådan, som vi sagde de var. Derfor må man selvfølgelig også undre sig over, hvad det faktisk er for et udspil, der er kommet fra regeringen til DUC.

Man siger – og det er blevet sagt flere gange, også i åbningstalen – at det, man ønsker, er et moderne koncessionssystem, sådan som det kendes fra de andre Nordsølande, Norge og England. Men vi får også bekræftet, at de felter, hvor DUC allerede er i gang med at bore, har regeringen ikke tænkt sig at gøre noget som helst ved, og det skulle være en beroligelse til kristeligt folkeparti og andre. Men deri ligger jo også, at man heller ikke får gjort noget ved den fuldstændig sindssyge økonomiske fordeling, der er på Nordsøressourcerne; det er en central kritik imod regeringens udspil.

Jeg mener også, det er vigtigt her at sige, at regeringens udspil altså heller ikke opfylder de krav, som retsforbundet og de radikale stiller til, hvad man skal gøre ved den eksisterende koncession, for der er ikke indeholdt angreb på den enorme profit, som A. P. Møller henter hjem ved den nuværende koncession.

Så vidt jeg kan se – nu kender vi jo stadig væk ikke detaljerne i udspillet – er der faktisk kun ét punkt, hvor man kunne formodes at hente et eller andet hjem, og det er igennem den afgift, som man kan lægge på transporten igennem en olierørledning. Det kan man selvfølgelig diskutere, men hvis det er

[Waldorff]

den måde, man vil gøre det på, kunne jeg godt tænke mig at høre, om man med sit udspil om en olierørledning har taget højde for, at den afgift, som staten lægger på DUC, ikke bliver væltet over på forbrugerne, sådan at det altså ikke er A. P. Møllers fortjeneste, man inddrager, men at man blot gør varen dyrere for dem, der aftager i den sidste ende. Hvis det er tilfældet, må det selvfølgelig være sådan, at man køber den til en fast pris og derefter har en vilkårlig afgiftsret på transporten gennem olierørledningen.

Jeg er fuldstændig sikker på, at DUC og A. P. Møller aldrig, aldrig nogen sinde vil acceptere en aftale om, at de skal sælge til en fast pris fra platformen og derefter kan se deres pris blive udhulet vilkårligt ved transporten ind ad den statslige olierørledning. Den modstand, som A. P. Møller har vist, kunne tyde på, at det er noget i den retning, regeringen har tænkt sig. Det var måske meget snedigt, men det er i virkeligheden en svaghed, fordi det gør det uigennemskueligt for alle de hundredtusinder og millioner af mennesker, som støtter en hård kurs over for A. P. Møller, hvordan man egentlig forsøger at hugge ind bare en lille smule på de gevinster, som A. P. Møller og de andre partnere ellers henter sig hjem.

Så vil jeg bare benytte lejligheden til at konstatere, at hr. Erhard Jakobsen ikke har nogen grund til at glæde sig over, at der ikke er noget flertal for et kraftigt indgreb og eventuelt om nødvendigt en ekspropriation af Nordsøressourcerne, for det blev faktisk konstateret, at hvis man ikke under de forhandlinger, der føres, kunne få opfyldt de og de præcise energipolitiske mål, som dels handler om udvindingstempoet, ilandføringen, dels om en række økonomiske krav, vil der faktisk om nødvendigt være et flertal for en ekspropriation; sådan har jeg forstået det.

Poul H. Møller (KrF):

Bare ganske kort. Energiministeren gjorde nogle bemærkninger til nogle udtryk, jeg anvendte i min ordførertale, og dertil vil jeg gerne lige have en duplik. Jeg er godt klar over, at DUC er andet og mere end A. P. Møller, men det er da mit indtryk, at de forhandlinger, der har pågået lige siden februar i år, er foregået med A. P. Møller som repræsentant for DUC, og A. P. Møller har jo

for længst placeret sig således, at man er klar over, at de har en ikke uvæsentlig indflydelse på hele dette forhold, og rederiet har da også været i stand til at love, at 75 pct. af udvindingerne derude i Nordsøen vil komme os til gode, og vil yderligere søge, at de øvrige 25 pct. også kommer vort land til gode, så nogen indflydelse har de jo, og derfor har jeg blot nævnt A. P. Møller med deres investeringer osv.

Jeg vil også sige – og jeg håber og tror, at energiministeren vil give mig medhold i dette – at de investeringer, som jeg har talt om, og som jo ikke er småpenge, kun vedrører – som energiministeren siger – de nu benyttede arealer, så det skal ses i relation til det. Men når et rederi som A. P. Møller går ind med investeringer overhovedet i dette projekt, er det formentlig under de først givne forudsætninger, at de kan disponere over de arealer, som de har fået koncession på. Hvis A. P. Møller havde kunnet forudse, at man midt i vadedstedet skifter heste og ændrer på afleveringstakten af arealerne – oprindelig hed det, at man pludselig med én gang skulle afgive samtlige de øvrige arealer inden for Nordsøfeltet, men senere er det blevet til, at det skal ske over en periode på 5 år, men der er altså tale om væsentligt ændrede betingelser – så kan det godt være, at A. P. Møller og DUC havde betænkt sig noget på overhovedet at investere i et sådant projekt.

Jeg talte i min ordførertale om den offshorelov, som har været nævnt i pressen – jeg kender det kun fra pressen – men det lød meget rigoristisk, og derfor fandt jeg det nærliggende at tage det med, for hvis man ikke kan komme til forståelse eller til en løsning med A. P. Møller, vil man foretage nogle særdeles rigoristiske indgreb i dette foretagende; det må nok siges at være rigoristisk, hvis man foretager en virkelig 100 pct.s ekspropriation af hele foretagendet.

Til hr. Wilhjelm kan jeg bare ganske kort sige, at det er fremgået klart og tydeligt af debatten, og jeg kan da også stå ved, hvad jeg har sagt, at der vil blive tale om enorme erstatninger ved en eventuel ekspropriation. Det ligger ganske klart, at A. P. Møller ikke afleverer det hele gratis; der vil være juridisk grundlag for en betydelig erstatning ved en eventuel ekspropriation; det ligger vist ganske klart for de fleste.

Mølgaard (DR):

Retsforbundet beklager, at udgangen på denne debat ikke formuleres klarere, som vi også tidligere og senest ved åbningsdebatten virkede for. Det er uholdbart, at regeringen ikke ønsker at drage nogen konklusion af klare tilkendegivelser her i salen. Det er uholdbart, at den socialdemokratiske gruppe ikke vil følge socialdemokratiske løfter fra valgkampen; det holder ikke længere med skalten og valten med samfundets ressourcer som hidtil.

Jeg håber, at ministeren kan forstå fuglenes sprog og røsterne her i salen – andre kan det utvivlsomt – og jeg håber rigtignok ikke på en så afgørende evneforskel på forhandlingspartnerne; så får vi i hvert fald ikke det rimelige forhandlingsresultat, som jeg håber vi kan se i møde.

(Kort bemærkning).

Maisted (FP):

Det, der kalder mig herop, er selvfølgelig ministerens bekræftelse af det, hr. Wilhjem siger. Det er jo ikke særlige valutariske forhold, der kun berører olieelskaber. DUC er en indregistreret dansk virksomhed på linje med alle andre danske virksomheder, og det er klart, at hvis man her i landet skaber så ringe forhold for dansk erhvervsliv, at de ikke vil investere, har de den samme ret som DUC og alle andre virksomheder til at investere i udlandet. Det vil jeg gerne have ministeren bekræfter, for det har selvfølgelig intet specielt med disse virksomheder at gøre; det gælder samtlige danske erhvervsvirksomheder.

Energiministeren (Poul Nielson):

Til det sidste. Der er tale om et almindeligt vilkår rundt omkring. Hvis man ser på de engelske koncessionsforhold, er der ganske skræppe betingelser med hensyn til omfanget af engelsk industris inddragelse i aktiviteterne – dels er det jo noget, der skal ses på baggrund af det danske samfunds eget desperate behov for en nyttiggørelse af vore egne energiresourcer på en måde, der totalt set harmonerer med samfundets interesser, vi her taler om. Det er noget mere grundlæggende end det, jeg tror hr. Maisted har forstået.

Så har jeg et svar til hr. Wilhjem, som jeg næppe tror han bliver helt tilfreds med, men det er dog et svar, nemlig om responsum fra kammeradvokaten, eller hvad det var. Jeg går ikke ind i nogen form for fremlæggelse af den interne sagsbehandling og de forskellige vurderinger, der har været i forbindelse med tilblivelsen af regeringens udspil, og derfor vil jeg altså heller ikke hverken be eller afkræfte noget som helst i forbindelse med det, hr. Wilhjem spørger om.

I anledning af hr. Waldorffs betragtninger over afgift for transport i rørledningen vil jeg sige, at det også er noget, der forhandles, og at jeg ikke her vil gå ind i detaljer om det. Men det vil vi fra regeringen vende tilbage til, når forhandlingerne på den ene eller den anden måde er afsluttet.

(Kort bemærkning).

Wilhjem (VS):

Jeg bad ikke om indholdet af kammeradvokatens vurdering, men spurgte ministeren, om han ville afkræfte, at man havde indhentet sådan en, og om han ville afkræfte, at den også behandlede ekspropriationsspørgsmålet. Grunden var ganske enkelt, at ministeren selv provokerede her ved at sige, at ekspropriationsspørgsmålet var noget, man overhovedet ikke burde diskutere eller beskæftige sig med, for det var rent akademisk.

Så har der været en for mig at se interessant ting fremme fra ministerens side i denne debat. Han siger, at det ville være umuligt for DUC at tømme undergrunden, og at man har garanti for, at man kan lade ressourcerne indgå i en langsigtet energiplanlægning. Det synes jeg ministeren burde uddybe, og sker det ikke her, må vi forfølge det bagefter. Jeg ser ikke nogen som helst garanti. Ministeren vil med sit oplæg, som det er blevet kendt, give DUC mulighed for at gøre fund frem til i hvert fald 1985. Hvad nu, hvis alt, hvad der er at finde i den danske undergrund på det tidspunkt, så er hos DUC? Hvad forhindrer DUC i at tømme de felter frem til år 2012?

Ministeren siger noget om, at der er en tidsprofil og leveringsprofil på gassen. Så vidt jeg kan læse gasaftalen, er der intet som helst, der forhindrer A. P. Møller og DUC, når man kommer til genvurderingen af mængderne, i at sige: nu agter vi at producere dobbelt så meget. I har forkøbsret, men vil

[Wilhelm]

I ikke aftage det, er vi selvfølgelig frit stillet til at sælge til Tyskland, til Holland, til England, eller hvor man nu kan komme af med det. Tilsvarende for olien.

Ministeren påstår, at han har garantier imod dette. Vi vil gerne vide, hvor de garantier ligger. Det er helt centralt for den energipolitiske langtidspanlægning, og det er et meget vigtigt element i vores kritik af koncessionen, at der ligger den indbyggede motivering for DUC til at tømme olien og gassen inden år 2012. Jeg har ikke set skygge af noget, der kan forhindre det. Der er ikke skygge af noget i regeringens oplæg, som tager sigte på at forhindre det, tager sigte på, at det er staten, der bestemmer udvindingskatten. Ministeren påstår blankt, at det har man altså mulighed for. Det ligger ikke i gaskontrakten eller i de hidtidige koncessionsforhold, så vidt jeg har kunnet læse dem.

(Kort bemærkning).

Maisted (FP):

Jeg fik et noget tåget svar, der ikke havde noget at gøre med det problem, der blev rejst før. Det, der blev spurgt om, var, om det ikke var en forbedring af de valutariske forhold for Danmark, at vi havde en virksomhed, der var importkonkurrerende med udenlandske virksomheder. Det er da selvklart, at disse virksomheder betyder en forbedring af de valutariske forhold, under den forudsætning, ligesom alle andre danske virksomheder arbejder under, at det kan betale sig at investere i det danske samfund, og at der er et fornuftigt klima for dansk erhvervsliv. Så det, ministeren stod op og sagde før, er det rene sludder, for det gælder selvfølgelig for en hvilken som helst dansk virksomhed. Hvis betingelserne er i orden, konkurrerer A. P. Møller som importkonkurrerende virksomhed imod en import af olie, som vi skal betale i fremmed valuta, og hvis forholdene er i orden, bliver pengene selvfølgelig her i landet, og DUC er et dansk firma i denne forstand.

Energiministeren (Poul Nielson):

To bemærkninger til hr. Wilhelm. Det, som jeg anfægtede i forbindelse med talen om udtømning af den danske undergrunds energiressourcer inden 2012, blev sagt fra min side på baggrund af generelle betragt-

ninger fra et par ordførere om, at det var det, de var ude på, og det, jeg siger dertil, er, at det næppe er fysisk muligt at gøre det, allerede af den grund at efterforskningen jo kun har været så forholdsvis sporadisk på dansk område indtil nu, og at det tager et vist åremål at udtømme det.

Hvis vi regner baglæns, tager det 20 år at udtømme et felt eller noget i den stil, så skal man have udviklet feltet, det tager også nogle år, og så skal man først have fundet det; det er altså for mig at se ikke det afgørende problem. Det afgørende problem er – i det omfang der produceres – at det sker på vilkår, der er acceptable for samfundet, men endnu mere væsentligt er det, at vi får en hurtigere og mere pålidelig kortlægning af, hvad vi har af energiressourcer. Det er det, der er det afgørende for os.

Til allersidst. Hr. Wilhelm var inde på nogle konkluderende betragtninger om, hvad der har været sagt og ikke sagt fra min side om ekspropriationsspørgsmålet. Dér vil jeg erindre om – selv om det ikke skulle være nødvendigt – at det, jeg faktisk har sagt, er, at en direkte og altdækkende ekspropriation af energiressourcerne i den danske undergrund således er et skridt, der ikke er inddraget i de aktuelle forhandlinger med bevilningshaverne.

Så sagde jeg lidt senere, at det efter min opfattelse ikke ville tjene noget praktisk formål i den øjeblikkelige situation at inddrage sig i en teoretisk diskussion om eventuelle fordele og ulemper ved en altdækkende ekspropriation af enerettighederne i henhold til bevillingen af 8. juni 1962 med senere ændringer. Det er det, vi står for.

Hermed sluttede forespørgslen.

Formanden:

Jeg skal her udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 14.00.

Mødet udsat kl. 12.57

Mødet genoptaget kl. 14.00

Den næste sag på dagsordenen var:

2) **Forespørgsel til energiministeren:**